

**R. Patris, Francisci Svarez, E Societate Iesv,
Metaphysicarvm Dispvttationvm, In Qvibvs Et Vniversa
Natvralis Theologia Ordinate Traditvr, Et Qvæstiones Ad
omnes duodecim Aristotelis Libros ...**

Suárez, Francisco

Mogvntiæ ; [Coloniæ Agrippinæ], 1630

Disp. VII. De variis distinctionum generibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94135](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-94135)

hoc autem non repugnat inueniri in angelicis naturis, cum sint finitæ & limitatæ perfectionis. Dices, ergo nulla est in hoc differentia inter substantias materiales, & immateriales: quia in utrisque sumuntur genus & differentia à tota natura secundum perfectionem, vel imperfectiorem gradum, unde materia & forma veluti per accidens se habent, quia solum concurrunt quatenus sunt partes componentes talem naturam: consequens autem videtur contra D. Thom. cit. locis præsertim 1. part. quest. 50. artic. 2. ad 1. ubi ait esse differentiam inter substantias materiales, & immateriales, quod in illis ab alia re sumitur genus, & ab alia differentia in his vero ab una, & eadem re secundum rationem diuersam utrumque sumitur. Respondet Ferrata supra, si loquatur de proximo principio nullam esse differentiam, quia illud est tota natura in omnibus substantiis, ut diximus, si autem sit sermo de radicali principio, in hoc esse aliqualem differentiam: nam in substantiis immaterialibus, cum non sint compositæ ex partibus physicis, idem est principium radicale, quod proximum omnis unitatis formalis, in substantiis autem materialibus, quia compositæ sunt ex partibus physicis, quamuis tota natura sit principium proximum, materia vero censetur radicale principium generis, quia est radix totius potentialitatis: & quia per proportionem ad illam consideratur genus ut determinabile per differentias: forma vero censetur prima radix differentiarum quia illa dat ultimam perfectionem, & in actum redigit completam naturam. In quo etiam potest aliqualis differentia inter materiam & formam considerari, quia materia per se non est propriè causa radicalis aliquid gradus etiam generici, donec actuatur per formam, à qua primario & essentialiter pender omnis gradus naturæ substantialis. Unde D. Thomas quest. de spirit. creat. artic. 1. ad 24. dicit cum genus à materia sumi dicitur, non esse intelligendum de materia prima, sed secundum quod per formam recipit quoddam esse imperfectum, & materiale respectu specfici, sicut de animali est imperfectum respectu hominis, & utrumque est ab anima. Unde fit ut propriè loquendo, materia non sit principium generis nisi per analogiam & proportionem ut diximus. Forma vero aliquid amplius habere videtur respectu cuiuscunque differentiarum, quia est propria radix illius, quod non solum de vitima, sed etiam de subalternis differentiis verum est. Quamuis non sit omnino in suo genere excludenda materia: quia omnis forma naturalis est actus eius, & ab illa ut sic sumitur differentia, ideoque semper in tali differentia includitur aliquo modo materia.

VII.

Materiales substantia cum immaterialibus vniuoce conueniunt.

Ad secundum non defunt, qui concedant sequelam, scilicet nullum dari commune genus rebus non habentibus materiam communem seu eiusdem rationis, ut supra citatum est. Sed in nullo probabili fundamento nititur: quia, ut ostendimus, non repugnat compositio generis & differentiarum rebus finitis, etiam si, vel nulla materia physica consent, vel materia alterius rationis à materia horum inferiorum. Item non repugnat illis habere vniuoce conuenientiam, vel similitudinem cum his inferioribus, ut constat de conceptu substantiarum, qui secundum præcisam suam rationem consideratus æquè conuenit substantiis integris materialibus ac immaterialibus, & terrestribus quam celestibus. Respondetur ergo ad argumentum negando sequelam: nam in primis quod attinet ad corpora celestia & terrestria, quamuis demus materias eorum esse specie differentes, cum illamet materiæ genere inter se conueniant, nullum erit inconueniens ab eis suo modo sumi vnum commune genus his corporibus, non solum quatenus substantiarum sunt, sed etiam quatenus corpora sunt. Quod vero spectat ad immateriales substantias, vniuoce conueniunt cum inferioribus in ratione per se essendi, seu subsistendi in substantiali natura: vni-

de habere possunt commune genus, non sumptum à propria materia, sed à tota natura secundum indeterminatam rationem eius, ut dictum est. Neque huic veritati, repugnat dictum illud Aristotelicum, Corruptibile & incorruptibile differunt genere, quia ut exponunt Diuus Thomas, Alexander Aletis & alij tum ibi, tum 5. Metaph. text. 33. illud non est intelligendum de genere logico, aut Metaphysico, quod per conuenientiam in aliqua unitate formali consideratur, sed de genere physico, quod est ipsa materia, de qua interpretatione plura infra disput. 39. sect. 3. Tertia ratio iam dictis dissoluta.

DISPUTATIO VII.

De variis distinctionem generibus.

Hæc disputatio necessaria hoc loco visa est ad completam expositionem huius attributi, seu proprietatis entis: nam cum unitas indiuiduone includat & ideo multitudini opponatur, quæ ex diuisione seu distinctione confurgit ad comprehendendos omnes modos unitatis, necesse est, omnes etiam modos distinctionis comprehendere: quia, quot modis dicitur vnum oppositorum, tot dicitur & reliquum. Est autem hoc in Metaphysica non minus necessarium, quam difficile: nam ut ex Aristotele sumitur 2. Post. capit. 14. vniuscuiusque rei essentia & quidditas per diuisionem, seu distinctionem attingitur, nam diuidendo vnum ab alio ad propriam vniuscuiusque rei definitionem peruenitur: unde, quam est difficile rerum essentias cognoscere, tantumdem est varios gradus & modos distinctionum explicare. Inquirendum ergo est, quotnam illi sint, & quibusnam indi- cibus seu modis discerni possint.

SECTIO I.

Vtrum præter distinctionem realem & rationis sit aliqua alia distinctio in rebus.

In hoc titulo duo supponuntur ut certum, & tertium inquiritur. Primo enim per se notum est, dari in rebus distinctionem realem, quæ ad maiorem explicationem appellari solet distinctio rei à re, quæ in hoc consistit, quod vna res non sit alia, neque contrariè: constat autem existere plures res, quarum vna omnino non est alia. Solum est obseruandum, interdum res non solum esse sic distinctas, sed etiam non esse inter se unitas, ut sunt duo supposita, vel accidentia quæ sunt in distinctis suppositis, & alia huiusmodi in quibus nulla est difficultas cognoscendi prædictam distinctionem, quia nullum est in eis vestigium realis identitatis. Aliquando vero contingit, huiusmodi res sic distinctas esse inter se unitas, ut patet in materia & forma, quantitate & substantia; & in his sæpè est difficillimum discernere realem distinctionem: quod sit rei à re: si potest esse in rebus alia minor illa, quod statim tractabitur; & tunc etiam explicabitur, quomodo sit vna distinctio ab alia discernenda.

Illud etiam est in hac distinctione obseruandum, solere distingui in positiuam, & negatiuam: quæ partitio non tam ex parte ipsius distinctionis, quam extremorum eius data est; distinctio enim ipsa formaliter semper in negatione consistit, ut supra dictum est, tamen hæc negatio intercedit aliquando inter res positiuas & reales, quarum vna, non est alia; & tunc dicitur distinctio positiuæ, & hæc est propria distinctio realis, de qua nos locuti sumus. Aliquando vero consideratur talis distinctio inter ens & non ens, aut inter non entia omnino diuersa, & tunc vocatur distinctio realis negatiuæ: quia vnum illorum extremorum

morum non habet realitatem quam habet aliud, si ens positivum & reale sit; vel si vtrunq; si ens privativum, vt tenebræ, & cæcitas, quia ita separantur ac distinguuntur inter se, quod si positivæ res essent, realiter distinguerentur, vel certe quia fundamenta habent realiter distincta, in quibus suo modo esse censentur. Vnde hæc distinctio negatiua per proportionem, vel analogiam ad positivam intelligenda ac declaranda est: ac propterea illa omissa hic solum de propria ac positiva distinctione reali agendum nobis est.

III. Tandem animaduertendū est, ad præsentem disputationem nihil referre, quod ad distinctionem realem consequatur relatio realis, vel rationis: nos enim non consideramus hic distinctionem, vt importare potest formalem relationem, sed solum ratione fundamenti, ad quod potest consequi illa relatio. Vnde ad distinctionem reale non est necessaria (formaliter loquendo) relatio realis, Deus enim realiter distinguitur ab Angelo quamvis ad illum non referatur realiter. Quod si dicas, Angelū referri ad Deum. Respondetur, quicquid de hoc sit, tamen ante illam relationem intelligi Angelum esse rem distinctam à Deo: inde enim resultat illa relatio, si qua est. Et in Deo tres personæ distinguuntur realiter, quamvis inter eas distinctio non sit specialis relatio realis. Omittenda ergo est hæc relatio tanquam impertinens præsentī instituto.

IV. Secundo est certū dari præter distinctionem realem, distinctionem rationis. Et est illa, quæ formaliter, & actualiter nō est in rebus quæ sic distinctæ denominantur, prout in se existunt, sed solum prout substantiæ conceptibus nostris; & ab eis denominationē aliquam accipiunt, quomodo distinguimus in Deo vnum attributum ab alio, vel relationem identitatis à termino, quando dicimus: Petrum esse idem sibi. Hæc autē distinctio duplex distingui solet: vna, quæ non habet fundamentum in re & dicitur rationis ratiocinantis: quia oritur solum ex negotiatione & operatione intellectus, alia quæ habet fundamentum in re, & à multis vocatur rationis ratiocinatæ, quamvis hæc vox, sicut impropria valde est: ita & æquivoca esse potest. Nam distinctio rationis ratiocinatæ sic dicta existimari potest, quia in re ipsa præexistit, ante quam ratiocinetur, vt quasi ex se ratiocinata dicatur; solumq; requiratur ratio ad illam cognoscendam, nō vero faciendam: solumq; dicatur distinctio rationis, & non realis: quia non est tanta, neq; per se tam patens, sicut realis; & ideo requirit attentam operationem rationis ad distinguendam illam. Sed explicata significatione huius vocis iuxta hanc etymologiam, talis distinctio non est vere distinctio rationis, de qua nunc agimus, sed coincidit cum distinctione ex natura rei, de qua statim dicemus. Alio ergo sensu dici potest distinctio rationis ratiocinatæ: rationis quidem, quia actu & formaliter non est in rebus sed per rationem fit, aut excogitatur: ratiocinatæ vero, quia non est omnino ex mero opere rationis, sed ex occasione, quam res ipsa præbet, circa quam mens ratiocinatur. Vnde fundamentum, quod dicitur esse in re ad hanc distinctionem, non est vera, & actualis distinctio inter eas res, quæ sic distingui dicuntur: alias non fundamentum distinctionis, sed distinctio ipsa antecederet, sed esse debet, vel eminentia ipsius rei, quam sic mens distinguit, quæ à multis applicari solet virtualis distinctio, vel certe habitudo aliqua ad res alias verè & in re ipsa distinctas, penes quas talis distinctio excogitatur seu concipitur.

V. Hæc autem duo distinctionum rationis genera, quamvis ab alijs aliter explicetur, commodè tamen possunt in hunc modum declarari, nimirum vt distinctio rationis ratiocinatæ sit in ordine ad eundem conceptum adequatū, seu simplicem, eiusdem rei solum per quādam repetitionem, vel comparisonem

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

eius, quæ in mente fit. Sic enim distinguitur Petrus à se ipso, vel in ratione subiecti & prædicati, quando de se ipso enunciat, vel in ratione termini & subiecti relationis, quando idem sibi dicitur: in his enim & similibus distinctionibus rationis, idem est atque integer conceptus Petri, solumq; sit quædam repetitio & comparatio eius. At vero posterior distinctio rationis, fit per conceptus inadæquatos eiusdem rei: nam licet per vtrumque eadem res concipiat, per neutrum tamen exactè concipitur totum id, quod est in re, neque exhauritur tota quidditas, & ratio obiectiva eius, quod sæpe fit concipiendo rem illam per habitudinem ad res diuersas, vel ad modum earum; & ideo talis distinctio semper habet fundamentum in re, formaliter autem dicitur fieri per conceptus inadæquatos eiusdem rei. Sic distinguimus in Deo iustitiam à misericordia, quia non concipimus simplicissimam virtutem Dei, prout in se est, & secundum totam vim suam, sed eam conceptibus partimur in ordine ad diuersos effectus, quorum est principium illa emittens virtus, vel per proportionem ad diuersas virtutes, quas in homine inuenimus distinctas, & eminentissimo modo reperiuntur vnite in simplicissima virtute Deo.

Ex quibus intelligitur primo, distinctionem rationis non appellari, eo quod inter entia rationis versetur, in quo multi decepti sunt, vt postea videbimus: constat enim ex dictis exemplis, ea quæ sic distingui dicuntur, entia realia esse, vel potius ens reale diuersis modis conceptum: & ratione etiam id patet, quia ratio non fingit entia, quæ sic distinguit, sed solum per modum distinctorum concipit, quæ distincta non sunt: ergo non ea, quæ distinguuntur, sed sola ipsa distinctio per rationem resultat. Nec tamen mens fallitur sic distinguendo, quia non affirmat in re esse distincta, quæ sic concipit, sed simpliciter, & absque compositione, seu affirmatione aut negatione, ea concipit, vt distincta per abstractionem præcisam, per quam quasi efficit huiusmodi distinctionem. Quod si postea vel reflexionem, vel compositionem illam prædicat de rebus sic conceptis, non affirmat simpliciter illas esse distinctas, sed tantum secundum quid, id est, secundum rationem. Quamquam autem distinctio hæc nō requirat extrema, quæ in se sint entia rationis, semper tamē supponit in eis aliquam denominationem rationis, qualis est denominatio subiecti, aut prædicati, vel saltē esse sic cōcise, vel inadæquate concepta. Ex quo etiā fit, vt, licet hæc distinctio non requirat extrema, quæ absolute sint entia rationis, possit tamen etiam inter illa fingi & excogitari: nam ens rationis semel conceptum, potest ad se ipsum comparari, & sic ratione distingui. Imo & relatio speciei v. g. quamvis in se vnum numero ens rationis sit adæquate respiciens omnia individua, potest etiam præcise concipi vt ad vnum vel aliud terminatur, & sic ratione distingui. Quamvis ergo distinctio rationis non requirat entia rationis vt extrema, neque inde denominetur, potest tamen ad illa extendi, seu in illis versari.

Ex quo vltius intelligitur, distinctionem rationis dupliciter dici posse, seu denominari, primo intrinsecè, nimirum quia in se non est vera distinctio, sed concepta solū, seu ratione cōficta, & hæc est propria distinctio rationis, de qua loquimur: alio tamen modo potest distinctio ratione dici quasi extrinsecè ab extremis in quibus versari intelligitur; ita vt distinctio rationis dicatur; quæ inter extrema seu entia rationis omnino versatur, & hæc non semper est distinctio rationis priori modo, sed tunc solum, quando circa idem ens rationis versatur, vt explicatum est. Possunt autem interdum distingui duo entia rationis, quæ non possunt dici proprie realiter distingui, quia entia realia non sunt, tamē neq; etiam dici possunt ratione distingui proprie & intrinsecè:

O 2

quia

VI.

VII.

Rationis distinctio ex
trinsecè al-
tera, altera
intrinsecè.

Distinctio
rationis an
& que sit.

III

V.

quia eo modo quo sunt, non iam ex fitione rationis, sed ex se vere distinguuntur. Nam, cum distinctio negatio sit, communis esse potest etiam fictis entibus & ita potius est illa distinctio quasi realis. Sicut supra dicebamus de distinctione inter tenebras, & cæcitatem; similis enim intelligitur inter relationem speciei ad indiuidua, quæ concipitur in natura humana ad sua indiuidua, & in equina ad sua; ita enim comparantur illæ duæ relationes inter se, quod, si reales essent, realiter essent distinguendæ habent enim fundamenta & terminos realiter distinctos.

VIII.
Vnde oritur ratio
quævis distinctionis.

Vltimo ex dictis intelligitur, distinctionem rationis propriam & intrinsecam, de qua loquimur proprie & per se non esse, nisi medio intellectu concipiente res imperfecte, abstracte, confuse, vel in adæquatione. Quia cum hæc distinctio non sit in re, neque in obiecto cognito, solum consistit in quadam denominatione a conceptibus mentis, & ideo requirit distinctionem saltem in ipsis conceptibus, & in denominatione, quæ ab illis sumitur: hæc autem distinctio conceptuum respectu rei, quæ in se omnino vna est, nunquam est, nisi ob imperfectionem ipsorum conceptuum. Quapropter intellectus diuinus per se non proprie facit distinctionem rationis, quamvis comprehendat illam, quæ ab intellectu finito & imperfecte concipiente fieri potest.

Punctus questionis, & opinioniones varia.

IX.

His positis præcipua difficultas superest, an præter hæc duo genera distinctionum, sit aliud admitterendum, quod sit veluti medium inter illa. Multi negant posse excogitari, aut intelligi mediam aliquam distinctionem. Ita sentit Durand. in 1. d. 2. q. 2. Ocham. q. 3. Heruzus quodlib. 3. q. 3. Ioan. de Gandauo 6. Metaphys. q. 10. Soncin. 7. Metaphys. q. 36. & idem sentit Caiet. 1. p. q. 54. artic. 2. & Soto q. 3. vniuers. & capit. de Prop. q. 2. Sed in his authoribus cauenda est equiuocatio ratione cuius possunt, vel nominibus tantum differre, vel etiam in re. Nulla enim distinctio inter extrema positiua, & realia excogitari potest, quæ, si per rationem conficta non sit, non debeat necessario in re ipsa antecedere, & esse ante omnem operationem intellectus, & quia, quicquid huiusmodi est, reale est, quatenus in rebus existit, ideo in hoc sensu omnis distinctio, quæ rationis non est, realis dici potest: atque ita manifestum videtur, non posse dari medium inter distinctionem realem, & rationis. Tamen hoc posito, adhuc superest questio an omnis distinctio, quæ antecedit in rebus omnem operationem intellectus non tantum fundamentaliter, & virtualiter, sed etiam actualiter & formaliter sit veluti eiusdem rationis quoad hoc ut sit inter res distinctas, an vero in rebus ipsis sit aliqua maior & minor distinctio, & illa quæ maior est, scilicet inter rem & rem, nomen distinctionis realis obtineat, alia vero vocetur distinctio media, seu alijs nominibus infra explicandis. Si ergo dicti authores priori tantum sensu negant distinctionem mediam inter realem & rationis, solis terminis differunt ab his qui illam admittunt, non tamen constanti modo loquuntur, qui nunc illam negant, nunc vero illa vtuntur: quod maxime in Soto videre licet citatis locis, & in cap. de relatione, & alijs. Si autem posteriori sensu negant distinctionem mediam, sic erit dissensio maxime de re.

X.

In hoc ergo sensu suaderetur primo hæc sententia. Non sunt plura genera distinctionum, quam entium: quia vnum & multa consequuntur ens: distinctio autem est per quam multitudo confluit, sed non sunt alia entia nisi realia vel rationis, vt colligitur ex Arist. 5. Metaph. tex. 12. & 6. Metaph. tex. 6. nam cum hæc duo includant immediatam contradictionem, non potest inter ea medium excogitari: ergo. Secundo, quæcunque sunt in re ante intellectum, vel sunt idem realiter, vel realiter diuersa, alioqui dare-

tur medium inter idem & diuersum, quod repugnat Arist. 4. Metaph. tex. 4. & 5. vbi dicit, idem & diuersum adæquate diuidere ens, sicut vnum & multa, & libr. 10. text. 11. dicit, quodlibet ens ad alterum comparatum esse idem, vel diuersum ab illo. Et ratio est, quia hæc etiam opportuntur per immediatam contradictionem, sicut ergo idem, & diuersum in genere, ita etiam tale idem & diuersum, scilicet realiter, conuenit cuiusque enti respectu alterius. Igitur omnia, quæ vt duo entia à nobis concipiuntur, vel sunt idem realiter, vel diuina realiter, si diuersa realiter distinguuntur realiter, si vero sunt idem realiter, non possunt in re distinctionem habere ante intellectum, quia repugnat simul esse idem & diuersum à parte rei.

Quod si forte dicatur, non repugnare esse idem in communi ratione entis, esse tamen diuersa in ratione talis vel talis entis, v.g. qualitatibus vel relationibus, actionibus vel passionibus, &c. contra hoc argumentor. Tercio. Multiplicato inferiori, necesse est vt eodem modo multiplicetur prædicatum superius, sed qualibet determinata rationes entium sunt inferiores ad ens: ergo non possunt à parte rei multiplicari aliqua sub determinatis rationibus entium, vt v.g. in ratione qualitatibus & relationibus, albedinis, vel similitudinis quin multiplicentur sub communi ratione entis. Ergo si sunt plura sub his determinatis rationibus, sunt etiam plura entia: ergo non possunt in illis rationibus distinguere à parte rei, quin realiter distinguantur. Prima propositio videtur per se nota ex dictis supra de vniuersalibus, non potest enim idem attributum vniuersale seu commune existens à parte rei, vnum & idem numero, oppositis differentijs, seu modis contrahi, aut determinari, ac propterea diximus vnitatem in communi aliqua ratione, non esse veram & realem vnitatem à parte rei, sed solum similitudinem rei, & vnitatem rationis: ergo, si aliqua multiplicatur in re, secundum determinatas rationes entis, necesse est in illis etiam multiplicari in re, ipsam rationem entis. Quia, cum illa duo, quatenus à parte rei distinguantur, includant oppositos, seu repugnantes modos, aut differentias, quibus inter se distinguuntur, non possunt habere in re veram & realem identitatem, nec numericam vnitatem in ratione entis, quia non potest idem numero ens oppositis differentijs simul affici ac determinari. Et confirmatur, quia alias posset etiam esse vnum numero accidens in re, & tamen esse duas qualitates, & qualitatem simul & quantitatem, & eadem ratione posset esse vna substantia, duo corpora & vnum numero animal, equus, simul ac leo, vel aliquid huiusmodi. Quod, si in his cernitur aperta repugnantia, eadem erit in omnibus quæ in re distinguuntur secundum proprias rationes respectu cuiusque superioris, etiam ipsius entis. Quia non minus essentialiter includitur ens, in quibuscunque inferioribus rationibus, quam omnia prædicata intermedia. Et quia differentia illæ oppositæ seu diuidentes eandem repugnantiam inuoluunt respectu eiusdem indiuidui sub quacunque ratione superiori, vel inferiori consideretur.

Quarto aliter hoc ipsum explicatur, nam quidquid à parte rei est, habet suam realem essentiam: ergo quæ à parte rei sunt distincta, à parte rei habent distinctas essentias, vel numero, si ipsa sint tantum numero distincta, vel specie aut genere, si illa dicantur esse essentialiter distincta: ergo habent etiam à parte rei distinctas entitates, quod est realiter distinguere. Patet hæc vltima consequentia, tum quia entitas rei nihil aliud est, quam realis essentia extra causas posita, vt infra ostendemus, si autem sunt essentia distinctæ, illæ sunt reales & extra causas posite: erunt ergo distinctæ entitates. Tum etiam, quia, si ibi sunt duæ essentia reales, vnaquæque earum est essentia alicuius entis realis, quia ens & essentia

sentia adæquatè comparantur, vt abstractum & concretum, sed vnum & idem ens, non potest habere nisi vnam essentiam: ergo si sunt duæ essentiae reales, sunt duo entia realia. Minor propositio vltima videtur per se nota, quia res maximè habet vnitatem à sua essentia, & quia, nihil magis esse debet inuariabile, & fixum ac certum in re, quam essentia. Ac denique, si res est per vnam essentiam constituta, secundum illam habet vltimam differentiam, & speciem: ergo non est amplius determinabilis: ergo non potest illa & eadem res actuari, determinari, seu constitui per differentiam alterius speciei: ergo non potest habere aliam essentiam: si ergo est alia essentia distincta, aliam rem constituit.

XIII. Secunda sententia est, dari in rebus, quandam distinctionem actualem ante intellectum, quæ proinde non est rationis, sed maior illa, neque etiam est tanta distinctio, quanta est realis inter rem & rem. Hæc sententia communiter tribuitur Scoti in 1. d. 2. q. 7. §. vlt. & dist. 5. quæst. 1. & dist. 8. quæst. 4. & in 2. dist. 3. quæst. 1. & alijs innumeris locis, in quibus, vel de distinctione attributorum Dei, vel de distinctione vniuersalium, vel de similibus disputat. Quanquam his locis non satis explicet Scotus, an hæc distinctio, quam ipse formalem vocat, sit actualis in re, vel tantum fundamentalis seu virtualis; interdum enim virtutalem appellat, & ita inter eius sectatores est varius opinandi modus. Nam aliqui existimant, distinctionem formalem apud Scotum, non esse aliam à distinctione rationis ratiocinatæ, eo sensu & modo quo à nobis declarata est, quam dicunt vocari formalem: quia diuersæ definitiones, seu rationes formales ibi concipiuntur: dicunt etiam appellari distinctionem ex natura rei, quia in rebus ipsis habet fundamentum, & virtualiter in ipsis est, licet actu non præcedat, in quo sensu Scotus nihil fauet secundæ opinioni propositæ: nec videtur dubium, quin in aliquibus locis Scotus ita sentire videatur, præsertim quando agit de attributis diuinis. Nihilominus tamen alij Scoti discipuli, intelligunt, eum esse locutum de distinctione vera & actuali, quæ in re sit ante intellectum, quam non solum in creaturis, sed etiam in Deo existimant reperiri, saltem inter relationes diuinas & essentiam. De quibus idem tenet Durand. in 1. dist. 1. 2. part. distinct. 5. quæst. 2. ad 4. & latius dist. 33. quæst. 1. & multi alij, quos hic longum esset recensere. Possunt etiam pro hac opinione referri multi, qui inter varias res admittunt distinctionem ex natura rei, & non realem, vt inter existentiam & essentiam, naturam & suppositum, quantitatem & substantiam, fundamentum & relationem, similia, quæ inferius suis locis videbimus.

XIV. Solet item hæc opinio Arist. attribui, vel quia in 3. Phys. asserit, eundem motum esse actionem & passionem sub diuersis rationibus formalibus. Et 4. Phys. eodem modo distinguit tempus à motu, quod tamen dicit non esse rem ab illo distinctam. Et quod 1. de Generat. similem distinctionem inter nutritionem & augmentationem constituere videatur, dicens, esse idem subiecto, id est, entitate, distinguuntur autem secundum esse, id est, secundum formale esse. Ac denique quod in Prædicam. constituat eandem qualitatem, v. g. calorem sub diuersis speciebus, quod non potest intelligi, nisi quia duæ species possunt esse idem secundum rem, & formaliter distinguuntur. Sed hæc testimonia non multum cogunt, quia in duobus primis exemplis, & in vltimo etiam sufficit distinctio rationis per inadæquatos conceptus, vt latius dicemus infra tractando de accidentibus, & prædicamentis. In secundo autem exemplo violenta est expositio illorum verborum Arist. apud quem esse, idem subiecto, nihil aliud est quam (quod verba ipsa sonant) esse in eodem subiecto & supposito coniuncta, distinguuntur autem secundum esse potius, est di-

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

stingui in sua entitate seu forma. Quomodo ait idem Arist. 1. Phys. text. 21. album & musicum esse eadem secundum rem, & ratione distinguuntur. Vbi valde æquiuocè vtitur his vocibus, rationem enim vocat essentiam seu definitionem, rem vero subiectum, seu suppositum, in quo hæc insunt. Ad hunc ergo modum exponi potest, vel etiam debet, cum ait, nutritionem & augmentum esse idem subiecto, distinguuntur autem secundum esse: maxime, si nutritio significet mutationem vt terminatam ad substantiam, auctio vero mutationem vt terminatam ad quantitatem: nam si vtræq. sumatur vt terminatur ad quantitatem, sic possunt tantum ratione, vel habitudine distinguuntur, quatenus acquisita quantitas maior vel æqualis est deperdita, sed de hoc alias. Ex his ergo & similibus Arist. testimonijs nullum firmum pro hac sententia argumentum desumi potest. Et idem sentio de D. Tho. & de alijs antiquis auctoribus, qui fere semper vtriusque vocis, distinctionis realis & rationis in priori sensu supra explicato, & quætionem in qua nunc versamur, distinctè non tractant.

Ratione solet potissimum hæc sententia suaderi: nam, quidquid est extra definitionem essentialem rei, est aliquo modo in re distinctum ab illa, sed multa sunt extra essentiam rei, quæ non sunt res distinctæ ab ipsa re: ergo datur distinctio in re minor distinctione reali. Vel aliter, quæ distinguuntur definitione & conceptu obiectiuo, distinguuntur ex natura rei, & ante intellectum, sed multa distinguuntur hoc modo, quæ non distinguuntur vt res à re: ergo. His & similibus rationibus vtuntur Scotista, quia his ferè modis videtur Scotus distinctionem formalem declarare, tamen si quis rectè consideret, vel in eis petitur principium, vel sumitur distinctio formalis pro distinctione ratione ratiocinatæ per conceptus inadæquatos, quæ virtualiter tantum seu fundamentaliter dici potest esse ex natura rei. Probatur seu declaratur quod dicimus, quia essentia rei non definitur à nobis semper prout in re est, prout à nobis concipitur, sic enim definimus essentiam hominis vt communem, cum in re non sit nisi singularis, & hoc modo loquendo de essentia, falsum est quidquid est extra essentiam distinguuntur à parte rei actualiter ab eo, quod est de essentia, vt patet ex dictis supra de indiuiduatione, & natura specifica & de alijs vniuersalibus, scilicet, genere & differentia, de quibus videntur potissimè loqui prædicti auctores. Vnde ita etiam videntur loqui de essentia in prima ratione: nam si loquantur de essentia prout est in re, hæc nihil aliud est, quam ipsa rei entitas, & ideo cum supponitur esse in re aliquid distinctum ab essentia, quod non sit res distincta, id supponitur, quod probandum est. Multò autem infirmior est secunda ratio. Maior enim non est vniuersaliter vera, multa enim distinguuntur in conceptibus obiectiuis respectu nostri, quæ tantum ratione distinguuntur per conceptus inadæquatos, vt patet ex dictis de conceptu entis, & indiuiduo, specie, & alijs vniuersalibus: & eodem modo possunt definitione distinguuntur solum secundum rationem, quando definitio non est adæquata rei prout est in se, sed prout obijcitur tali conceptui nostro.

Quæstionis resolutio.

Nihilominus censeo, simpliciter verum esse dari in rebus creatis aliquam distinctionem, actualem, & ex natura rei, ante operationem intellectus, quæ non sit tanta, quanta est inter duas res, seu entitates omnino distinctas, in qua distinctio, quamuis generali vocabulo possit vocari realis, quia verè est à parte rei, & non est per denominationem extrinsecam ab intellectu, tamen ad distinguendum illam ab alio maiori distinctione reali, possu-

O 3

mus

Senti sensu
in penultima
distinctione
formali.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

Formalis dis-

tinctio Sco-

tica an iu-

sta mentem

distingat.

mus illam appellare, vel distinctionem ex natura rei, applicando illi tanquam imperfectiore generale nomen (quod vsitatum est) vel proprius vocari potest distinctio modalis: quia, ut explicabo, versatur semper inter rem aliquam, & modum eius. Nomen autem distinctionis formalis non ita mihi placet, quia est valde æquiuocum, sæpe enim conuenit rebus realiter distinctis, quatenus inter se distinguuntur essentialiter, si specie differant, habent enim diuersas vnitates formales, & ita etiam formaliter differunt. Imò & indiuidua eiusdem speciei, quatenus distinctas habent vnitates formales indiuiduas; ut supra diximus, dici possunt formaliter distinguui. Imò & in Trinitate Paternitas & Filialis, quæ realiter distinguuntur, & non essentialiter, etiam secundum numerum, dici possunt formaliter distinguui in obiectiuis rationibus relationum; qui modus distinctionis extra illud mysterium non reperitur. Sic ergo distinctio formalis latius patet, & maior esse potest, quam distinctio ex natura rei, de qua nunc loquimur. Aliunde verò etiam potest esse minor, & ita est communior, quia frequenter applicatur ad rationes formales ut conceptas, & præcisas per intellectum nostrum, & tunc illa distinctio non transcendit gradum distinctionis rationis.

XVII.

Ut autem assertio probetur & explicetur, suppono in rebus creatis præter entitates earum, quasi substantiales, vel radicales (ut ita dicam) inueniri quosdam modos reales, qui & sunt aliquid positium, & afficiunt ipsas entitates per se ipsos, dando illis aliquid, quod est extra essentiam totam, ut indiuiduam, & existentem in rerum natura. Hoc patet inductione: nam v.g. in quantitate quæ est in substantia, duo considerari possunt: vnum est, entitas ipsius quantitatis, aliud est vnio seu actualis inherencia eiusdem quantitatis cum substantia. Primum vocamus simpliciter rem quantitatis, includentem quicquid est de essentia quantitatis indiuiduæ, & in rerum natura positæ, quod manet & conseruatur, etiam si quantitas à subiecto separaretur, & impossibile est conseruari illam rem numero, quæ est hæc quantitas, quin includat hanc essentiam quantitatis cum sua intrinseca indiuiduatione, & actuali esse, de quo esse postea videbimus: cetera enim constant ex supra dictis. Secundum id est, inherenciam, appellamus modum quantitatis, non quidem illa generali significatione, qua omnis qualitas solet modus substantiæ appellari, ut ait D. Thom. 1. 2. q. 49. art. 2. Neque etiam illa generali loquedratione, qua omne contrahens, vel determinans solet appellari modus contracti: sic enim rationale dici potest modus animalis, & specialiter solet hæc vox applicari ad illos modos, quibus determinatur ens, vel accidens ad genera generalissima. Neque etiam sumitur hæc vox in illa generaliter, qua modus dici solet omnis determinatio, vel limitatio præfixa unicuique rei finitæ iuxta mensuram eius, ut eodem loco notauit D. Thom. ex Aug. lib. 4. Genes. ad litteram, cap. 3. dicente, *Modus est quem mensura præfigit*. Quo modo ait idem August. lib. de natura boni, cap. 3. Ex tribus necessarijs ad vniuscuiusque rei creatæ bonitatem, quorum duo sunt *species & ordo*, tertium esse *modum*, id est debitam commensurationem ad sua principia, ut explicuit D. Tho. 1. p. q. 5. art. 5. & 1. 2. q. 85. art. 4. & sæpe alias. Sed ab hac generali ratione modi recedendo, & applicando illam ad rem præsentem, appellatur inherencia quantitatis modus eius: quia est aliquid illam afficiens, & quasi vltimò determinans statum, & rationem existendi eius, non tamen addit illi propriam entitatem nouam, sed solum modum præexistentem.

XVII.

Nam quod nouam entitatem propriam non afferet, vix potest in dubitationem venire, quia si esset noua omnino entitas, non posset esse actualis vnio

inter quantitatem & subiectum, sed ipsa potius indigeret, quo subiecto vniretur, & quantitati, sicut quantitas ipsa indiget inherencia, qua subiecto vnatur. Quod si inherencia non indiget alia vnione, vel inherencia, qua vnatur, vel inherereat, ideo est, quia ipsa per se non affert propriam entitatem, quæ inherereat, & vnatur, sed est tantum quidam modus qui per se est ratio vnionis & inherentiae. Cuius signum etiam est, quia hæc inherencia habet talem modum essendi, ut per nullam potentiam esse possit, nisi actu coniuncta ei forma cuius est inherencia, & quod hæc inherencia numero non potest afficere seu potius vnire nisi hanc numero formam, cui est veluti affixa, qui modus afficiendi nunquam reperitur in his formis, vel rebus, qui proprias ex se habent entitates. Quod autem in quantitatis inherencia explicatur est, in qualitate eodem modo procedit, & in vnione formæ substantialis ad materiam, & in subsistentia seu personalitate respectu naturæ & in præsentia & motu locali, & in quacunque actione seu dependentia respectu sui termini, de quibus omnibus non est hic dicendi locus. Occurrit tamen in huius operis progressu. Solum vltimum exemplum, quod facilius videtur, paululum explicabo, pendet enim lumen v.g. à sole, quæ dependentia aliquid est præter lumen & solem, potest enim intelligi manere lumen & solem, & lumen non pendere à sole, ut si Deus nollet concurrere cum sole ad producendum, vel conseruandum lumen, sed sua sola virtute vtrumque conseruaret. Non potest autem mente concipi, hanc dependentiam luminis à sole esse entitatem prorsus distinctam ab ipso lumine: tum quia per illam dependentiam influit causa tanquam per viam in effectum seu terminum: vnde non potest esse res omnino distincta ab illo, tum etiam quia alias illa entitas saltem de potetia absoluta esset separabilis ab alia, quod est plane intelligibile: est ergo illa dependentia modus quidam ipsiusmet luminis, quem aliquis fortasse relationem vocabit, non est tamen relatio prædicamentalis, sed includit relationem seu habitudinem transcendentalem, ut latius infra dicetur. Igitur dantur in entitatibus creatis modi aliqui efficientes ipsas, quorum ratio in hoc videtur consistere, quod ipsi per se non sufficiunt constituere ens seu entitatem in rerum natura, sed intrinsece postulant, ut actu efficiant entitatem aliquam, sine qua esse nullo modo possint.

Ratio autem ponendi hos modos à posteriori sumitur ex inductione facta, à priori autem esse videtur, quia, cum creature sint imperfectæ, ideoque vel dependentes, vel compositæ, vel limitatæ vel mutabiles secundum varios status, præsentia vnionis, aut terminationis, indigent his modis, quibus hæc omnia in ipsis compleantur. Quia nec per entitates omnino distinctas hoc semper fieri necesse est, imò nec commode intelligi potest, neque etiam fieri potest per id, quod sit omnino nihil, & ideo saltem requiritur modus realis. De quo quod duplex sit, & in quo prædicamento collocetur per se aut reductiue, dicam inferius in diuisionibus prædicamentorum. Denique hos modos videtur agnouisse Durand. in 1. dict. 30. quæst. 2. num. 15. vbi loquens de esse in, seu inherencia accidentis, dicit esse respectum, qui analogice dicitur res, vel ens, quia non est res, sed modus essendi, neque est entitas habens modum, sed modus tantum entitatis: & num. 16. idem dicit de dependentia, & de omni eo, quod est solus modus essendi. Et eodem modo loquitur de inherencia Aristod. 1. de Gener. quæst. 5. ad 1. Et in particulari tractando de subsistentia, ita illam explicant multi, ut Aegid. titul. de composit. angel. quæstio. 5. Ac deique Fonseca libro quinto, Metaphysic. capit. 6. quæstion. 6. section. 2. hos modos expresse ponit, quamuis distinguat tria genera modorum, quidam qui sunt entitates ex se distinctæ ab alijs.

XVIII.

Modi autem
huiusmodi
sunt tantum
distincti
ponendi qui
sunt rationis

alijs vt albedo, dulcedo, & in hoc ordine ponit figuram sed immerito, quia in tertio constituitur, quia respectu quantitatis illam afficit tanquam modus, non tanquam res omnino ab illa distincta. Alij qui non solum non sunt entitates distinctae, verum, neque vilo modo in re distinguuntur ab his rebus, quarum modi esse dicuntur, sed ratione tantum, vt sunt illi modi, quibus contrahitur ens ad inferiora. Sed hae duo genera modorum iam sunt à nobis praetermissa, quia hi posteriores non sunt modi, nisi secundum rationem, illi verò priores sunt res, vel formae habentes ex se proprias entitates. In tertio ergo ordine ponit eos modos, quos propria & specialiratione reales modos appellamus, de quibus idem sentit, quod nos explicuimus, quamvis aliqua ponat exempla, quae incerta nobis sunt. Vt est illud de existentia rerum creaturarum, de modo vnde res dicitur necessaria aut contingens: aut ens completum vel incompletum. Nam hoc vltimum æquiuocum esse potest: quia si hæc dicantur de toto & partibus integralibus, sic verum est, esse modum quandam ad quantitatem pertinentem: eadem enim portio aquæ v. g. si per se terminata sit & seiuncta ab alijs, dicitur ens completum seu totale, si vero sit alijs continua, dicitur ens parziale vel incompletum, qui modus solum consistit in diuersa vnione, vel terminatione. Si verò illa dicantur de ente secundum se, potius pertinent ad modos intrinsecos & essentialies entis, siue ens dicatur incompletum secundum rationem, vt differentia, siue physica & secundum rem, vt anima rationalis, quæ dicitur ens incompletum, non per aliquid additum essentiali eius, sed per suam essentiam: vnde ille modus solum ratione distinguitur ab illa. Et idem existimo de alio modo entis necessarij, vel contingentis, si in ratione absoluta entis hæc considerentur: nam si considerentur in ratione effectus, sic sunt denominationes extrinsecæ, vt infra dicemus. De existentia verò, res est magis controuersa, quam infra disputabimus. Quicquid vero sit de exemplis, verissimè dicit Fonseca, modum hunc non esse propriè rem seu entitatem, nisi latè & generalissimè vocando ens, quicquid non est nihil: tamen sumendo entitatem pro illa re, quæ ex se & in se ita est aliquid, vt non postulet omnino intrinsecè & essentialiter esse semper affixam alteri, sed vel non sit alteri vnibilis, vel saltem vniri non possit, nisi medio aliquo modo à se ex natura rei distincte modus non est propriè res seu entitas, & in hoc eius imperfectio optimè declaratur, quod semper esse debet affixus alteri, cui per se immediatè vnitur sine medio alio modo, vt sessio sedenti, vnio rebus vnitis, & sic de alijs, de quibus sæpè occurret sermo in sequentibus.

XIX. Ex his ergo facile intelligitur sensus & probatio conclusionis positæ, cum hic modus prout à nobis est explicatus ex natura rei distinguitur actualiter à re, cuius est modus, vt omnes fatentur, imo plures vocant illam distinctionem realem, quia in rebus ipsijs reperitur, quod euidentius constabit ex dicendis sect. sequenti: sed non propriè distinguitur hic modus ab eo, cuius est modus tanquam res à re: distinguitur ergo minori distinctione, quæ propriissimè appellatur modalis. Minor probatur, tum quia modus per se ac præcisè consideratus non est propriè res aut entitas, vt satis explicatum est: ergo nec propriè distinguitur, vt res à re: tum etiam, quia hic modus tam intimè includit coniunctionem cum re, cuius est modus, vt per nullam potentiam sine illa esse possit: ergo signum est illam coniunctionem esse quandam modum indentitatis: est ergo minor distinctio inter hunc modum & rem, quam inter duas res: quæ omnia magis confirmabuntur sect. sequent. declarando signa harum distinctionum, & consequenter differentias, quibus inter se distinguuntur.

Vltimo addo, præter distinctionem realem, modalem, & rationis nullam aliam reperiri, quæ vel non sit communis his, vel in illis non contineatur. Hoc dixerim propter aliquos, qui addunt distinctionem formalem, qualis est inter hominem & animal: quam distinguunt in mutuam, vt inter animal & rationale, & non mutuam, qualis est inter animal & hominè: item distinctionem essentialem qualis est inter hominem & equum, & distinctionem potentialem, qualis est inter partes continui, & similia multiplicari solent, quæ mihi necessaria non videntur. Sufficientia ergo prædictæ partitionis facile colligitur ex dictis: nam vel extrema distinctionis non sunt à parte rei actu distincta vilo modo, & sic semper est distinctio rationis, & etiam si alijs nominibus appellatur, quia solum conuenit per denominationem extrinsecam, quatenus eadem res obijcit, vel subordinatur diuersis conceptibus. In hac autem distinctione possunt gradus reperiri, vt dixi, & quando habet in re fundamentum, & sit per plures conceptus inadæquatos, potest appellari distinctio formalis, vel interdum etiam essentialis secundum rationem. Et in hoc ipso potest esse multiplex modus, quatenus extrema varijs respectibus comparari possunt, scilicet, vel solum vt determinatum & interminatum, sicut ens & substantia: vel vt totum & pars, vt differentia & species, vel vt diuersæ partes, sicut animal & rationale. Atq; ita potest etiam hæc distinctio intelligi tanquam inter includens & inclusum, vel tanquam in ea, quæ secundum rationem neutrum includit alterum, quo sensu, & nullo alio vero potest hæc distinctio dici mutua, vel non mutua, reciproca vel non reciproca, tamen hæc omnia cadunt sub latitudine distinctionis rationis. At vero, si extrema distinctionis à parte rei actu distincta sunt, vel vtrumq; est vera res habens propriam entitatem simplicem vel compositam, vel vnum est res, & aliud est modus eius. Priori modo constituitur distinctio realis, posteriori autem modalis: non est autem intelligibilis alia habitudo inter hæc extrema: neque aliud medium inter ea excogitari: includit enim inter se immediatam oppositionem, quali contradictionis: non est ergo alius modus distinctionis.

In ipsa tamè distinctione reali seu plurium rerum, possunt, vel varij modi, vel variæ habitudines considerari. Primum enim intelligere possumus res sic distinctas non solum esse re ipsa distinctas, sed etiam dissimiles in sua intrinseca, & essentiali entitate: & tunc dicuntur, non solum realiter, sed etiam essentialiter distingui, & quo maior est illa dissimilitudo, vel minor, dicuntur distingui vel specie vltima vel subalterna, vel etiam genere aut prædicatione. Vnde distinctio essentialis, vel communis est ad realem modalem & rationis, vel si propriissime sumatur includitur in reali, quamvis cum illa non conuertatur: & potius addit dissimilitudinem, quam distinctionem. Quæ omnia procedunt vtendo in rigore illa voce distinctionis essentialis: nam si sit sermo de distinctione essentialium, qualis inter indiuidua etiam intercedit, vt supra diximus: hæc nihil propriè addit, sed indicat res inter quas est distinctio: sicut distinctio personalis vocatur illa, quæ est inter personas. Rursus, hæc res sic distinctæ interdum possunt esse vnitæ inter se, interdum vero vni tertio: priori modo vniuntur materia & forma, & similiter partes integrales continuæ, vt mittamus alias vniones magis extrinsecas & accidentales. Quocirca, sicut materia & forma, quamuis vnitæ sint, nihilominus distinctionem realem inter se retinent: ita etiam partes continuæ quamuis sint vnitæ, distinguuntur realiter, non solum quoad designationem, vt quidam loquuntur, sed etiam quoad partialem entitatem vniuscuiusque.

XX.

Præter modalem, realem autem rationis, nulla distinctio.

XXI.

Varij distinctio realis modis.

*Distinctio
potentialis
non realis;*

Solum est aduertendum, quod materia & forma ex se sint entia incompleta, & partialia, siue coniuncta sint, siue separata existere supponantur, & ideo semper censentur distingui eodem modo. At verò partes integrales non habent rationem partis, neque entis incompleti, nisi quando coniuncta sunt: nam statim ac separantur, vnaquæque incipit esse entis integrum & totale, quia per se non ordinatur ad componendum aliud: & ideo aliter censentur distingui (magis quoad denominationem vel modum, quam quoad rem) quando sunt disiuncta, vel unita: nam in priori statu distinguuntur, ut entia totalia, in posteriori verò ut partialia, & ideo dici aliquid quando solent huiusmodi partes unitæ actu distinguui ut partes, in potentia verò ut entia, id est, ut tota quædam, quia sunt in potentia, ut talia fiant. Quæ omnia maxime cernuntur in partibus homogeneis continuis: nam in heterogeneis, licet in re ferè idem sit, tamen in modo est nonnulla diuersitas, quia maiorem dissimilitudinem habent, & ideo videntur maiorem quandam distinctionem habere, etiam dum sunt in toto, & quando separantur, si non mutant substantialem formam, sed eandem conferunt, quam habebant in toto, ut contingit in plantis, & animalibus sectilibus, adhuc censentur entia incompleta & partialia: quia semper sunt quasi per se ordinata ad componendum aliud. Ex his ergo facillè intelligitur, quod distinctio illa, quæ ab aliquibus vocatur potentialis, est distinctio realis: quia verò distinctio est negatio, duo possunt per eam negari: vnum, quod hoc sit illud: & hoc actu verum est de partibus actu unitis: quia vna non est alia, & hæc negatio est, quæ per se primò requiritur & sufficit ad distinctionem. Aliud quod potest negari, est hoc esse coniunctum illi, quod est dicere, hoc non esse illud tanquam ens totum & integrum distinctum ab illo, & hoc non conuenit partibus unitis in actu sed in potentia, & sub hac ratione potest illa distinctio vocari potentialis: tamen ut sic nondum est, & ideo non oportet eam inter distinctiones numerare tanquam ab alijs distinctam. Tandem hinc à fortiori intelligitur, sine causa aliquos vocare hanc distinctionem inter partes continui distinctionem rationis habentem fundamentum in re, quia partes illæ non distinguuntur actu, sed designatione, & potentia. Non est enim hoc verum, quia ibi non est solum fundamentum distinctionis, sed vera distinctio proprie hac voce vtendo, non prout dicit separationem seu disunctionem, sed prout dicit diuersitatem entitatis totalis vel partialis. Alias materia & forma, quando sunt unitæ, non deberent dici distinctæ actu, sed potentia tantum: quia non est minor vnio inter materiam, & formam, quam inter partes continui. Separatio ergo inter illas partes poterit dici rationis: quia solum per rationem possunt considerari ac si essent disiunctæ, & quasi quædam tota: distinctio autem partium actualis est, & realis. Nam partes istæ, etiam dum componunt totum, realitatem aliquam habent, quia sicut Aristot. dixit 1. Phys. cap. 2. *Substantiam non componi, nisi ex substantiis*: ita integrum ens non componitur, nisi ex entibus saltem partialibus, manent ergo talia entia distincta, licet unita: imo, nisi distincta manerent, compositio nem facere non possent, quia compositio non est, nisi ex distinctis.

*XXIII.
Distinctio
includens
ab inclusio
realis.*

Et hinc vltèrius nascitur alius distinctionis modus, qui considerari potest, in quolibet toto respectu singularum partium, non enim sunt omnino idem, ut per se notum est, neque etiam distinguuntur ut due partes inter se, quia illæ ita se habent, ut neutra alteram includat, totum autem in sua entitate continet vtramque partem, & ideo dicuntur distingui ut includens & inclusum. Tamen etiam illa distinctio prout hic intercedit, realis est, quia aliquam rem includit totum, quam non includit pars. Vnde

hic modus distinctionis, includentis, & inclusi, suo modo reperiri potest in distinctione reali, modalis, & rationis, nam in vnoquoque ordine potest comparari id quod se habet ut totum, ad aliud, quod se habet tanquam pars, tamen in singulis manet in latitudine distinctionis realis, modalis vel rationis: quia illud, quod vnum extremum includit vltra aliud, distinguitur realiter aut modaliter, aut ratione ab altero inclusio. Ex his ergo satis constat, nullum esse distinctionis modum, qui in prædictis tribus non contineatur.

Solum videtur posse obijci, quia præter distinctionem inter rem & rem, & inter rem & modum potest inueniri distinctio inter modum & modum, ut multi putant de substantia & existentia, & est certius de substantia, & præsentia locali. Hic enim modi non possunt distingui ratione, quia à parte rei ita existunt, ut habeant diuersa principia, & diuersas affectiones, ac denique ut separari possint, quæ sunt indicia actualis distinctionis in re existentis, ut iam dicemus: neque etiam distinguuntur realiter, quia non distinguuntur ut res & res, cum non sint vere res; hoc enim argumento probauimus, modum non distingui realiter ab ipsa re, quam afficit. Nec denique dici possunt distingui tantum modaliter, tum quia vnus non est modus alterius, tum quia sæpe sunt mutuo, & ad inuicem separabiles, quod est signum maioris distinctionis, quam modalis, ut statim dicemus.

Respondetur, cum hi modi non habeant esse seu entitatem, nisi ex re, vel in re cui adherent, ex illa pensandum esse quomodo ab alijs modis distinguantur: semper tamen eorum distinctio ad realem, vel modalem pertinebit, supposito, quod in re existit. Quod ideo dico, quia etiam possunt excogitari modi sola ratione distincti: sicut enim ratio per conceptus in adequatos potest distinguere vnam rem, ita & vnum modum, ut est valde probabile de actione & passione, de motu & tempore, de existentia & duratione, & de alijs. Loquendo autem de modis in re ipsa distinctis, ut sunt præsentia localis, v. g. & substantia humanitatis: aut hi comparantur tantum prout sunt in eadem re, & sic solum distinguuntur modaliter propter argumentum factum, quia cum ex se non habeant propriam entitatem, etiam ex se non habent, vnde plusquam modaliter distinguantur, neque ex re, quam afficiunt, plus distinguuntur, quia supponimus esse eandem: ergo non habent maiorem distinctionem, quam modalem. Et confirmatur, quia vnusquisque illorum habet aliquam identitatem cum illa re, quæ afficit, ergo in illa & per illam habent aliquam identitatem inter se ergo retinet solum distinctionem modalem. Vnde non refert, quod possint mutuo separari, id est, quod possit vnus manere, alio non existente, vel e còuerso: quia saltè necesse est, ut semper maneat illa res, in qua vterque existit cum aliqua identitate. At vero si inter se comparentur modi afficientes res diuersas, siue illi modi sint eiusdem rationis, ut due substantiæ duorum hominum, siue diuersarum rationum, ut sessio vnus, & substantia alterius, sic distinctio inter hos modos est realis, non ratione ipsorum, sed ratione rerum in quibus sunt, nam vnusquisque habet aliquam identitatem cum re, quam afficit, & illæ res distinguuntur inter se realiter: ergo & modi ratione illarum. Et hoc etiam bene confirmat illa ratio, quia illi modi sunt mutuo separabiles & inter se, & vnusquisque ab illa re quam alius afficit: nam hoc est sufficiens signum distinctionis realis. Atque in hunc modum omnis distinctio etiam inter ipsos modos ad prædictas res reuocatur.

Soluantur argumenta.

Ad argumenta prioris opinionis, quatenus procedere possunt contra distinctionem modalem

XXIV.

XXV.

*Duo modi
inter se qui
distinguantur.*

XXVI.

XXI.

Item à nobis positam, respondendum est. Ad primum respondetur duplici sensu posse sumi argumentum ab ente reali, vel rationis ad concludendam distinctionem realem, vel rationis. Primo tanquam à propria ratione & causa, ita ut talis existimetur esse distinctio, quales sunt res, in quibus versatur. Et hic sensus est falsus: ostensum est enim inter extrema realia intercedere distinctionem rationis, & è conuerso inter extrema rationis esse saltem quandam imitationem distinctionis realis. Secundo argumentum esse potest proportionale, seu à paritate rationis: ut quia in entibus non dantur nisi realia vel rationis, neque in distinctionibus danda sunt, & hoc sensu concedi potest proportio argumenti, si debito modo fiat, nihilque contra nostram sententiam concludat. Et enim, si ens reale in sua amplissima conceptione sumatur, pro omni eo, quod non est omnino nihil, quodque potest esse in rebus sine fictione intellectus, sic verum est, non dari medium inter ens reale rationis, & in eodem sensu concedo non dari medium inter distinctionem realem & rationis: nam omnis distinctio ex natura rei potest in hac amplitudine dici realis: & ita locuti fere sunt antiqui scriptores. Alio tamen modo potest sumi ens reale pro eo, quod ex proprio conceptu, seu ex vi suæ rationis formalis potest propriam entitatem asserere, seu constituere, & hoc sensu falsum est, non posse dari medium inter ens reale & rationis: datur enim modus entis, qui neque est merum ens rationis ut per se constat, neque est ens reale in eo rigore & proprietate sumptum, ut à nobis declaratum est: & ita etiam datur distinctio modalis media inter distinctionem rationis, & realem rigore sumptam.

XXVII. Ad secundum respondetur, inter idem & diuersum secundum eandem rationem sumpta non dari medium, ut recte argumentum probat. tamen secundum diuersas rationes fieri posse, ut, quæ sunt idem vno modo, alio sint diuersa, ut D. Thom. dixit 1. p. q. 11. art. 1. ad 2. Sic igitur ens & modus possunt dici idem realiter, & nihilominus habere in re distinctionem modalem.

XXVIII. Neque contra hoc quicquam vrget tertium argumentum, nam nos non dicimus rem & modum distingui secundum proprias rationes, & non secundum communem, quod supponunt fere omnes replicæ ibi factæ: nam eo modo quo distinguuntur ens & modus à parte rei, distinguuntur omnia prædicata superiora etiam transcendentalia inclusa in modo ab his quæ includuntur in re cuius est modus. Atque ita concedendum est, quatenus modus est ens, eatenus ipsum & rem quam modificat, esse duo entia, & distingui in re ipsa, vel realiter late loquendo. Nihilominus tamen addimus, modum non esse propriæ & rigore ens, & hoc modo negamus ibi esse duo entia: negamusque subinde, ens hoc modo propriæ sumptum esse prædicatum superius ad rem & modum eius. Et ideo necesse non est, propter distinctionem modi à re multiplicari entia in dicta proprietate & rigore sumpta. Vnde ad confirmationem illius tertij argumenti, idem dicendum est de accidente, quod dictum est de ente, quia accidens interdum significat formam habentem propriam entitatem ex se distinguibilem & separabilem realiter ab omnia, interdum significat modum solum alterius, vel accidentis, vel substantiæ. Et priori modo repugnat, in eadem re inueniri plures rationes accidentis, ut argumentum conuincit, non tamen repugnat vnæ entitatem accidentalem habere vnum, vel plures modos ab ipsa tantum modaliter distinctos. Substantia vero simpliciter dicta, non significat modum, sed rem propriam & perfectam in suo esse, & idem est de corpore, & de quocunque gradu substantiæ sub his collocato; & ideo fieri non potest, ut hi gradus in re ipsa multiplicentur, non multiplicatis rebus, & substantiis. Tamen etiam in latitudine

substantiæ in communi, seu analogicè sumptæ, possunt dari aliqui modi substantiales, in quib. fieri potest, ut in eadem re seu substantia propriè & simpliciter dicta, sint vnus, vel plures modi substantiales inter se & ab illa modaliter distincti, ut sunt substantia, vnio, &c.

Atque ex eis facilis est solutio ad quartum, nam quod dictum est de ente, dicendum est de essentia reali. Potest significare propriam naturam ex se sufficientem ad constituendam entitatem in rerum natura, vel latius quamcunque rationem realem constitutiuam entis, aut modi realis. Hoc posteriori sensu concedimus in re & modo esse distinctas essentias, & ideo esse inter ea distinctionem ex natura rei, & aliquo modo realem. Priori tamen sensu vnica tantum est essentia in qualibet entitate: modi autem, qui ab illa ex natura rei, seu modaliter distinguuntur, non possunt esse de essentia eius, sed vel accidentia, vel ad summum, pertinentes aliquo modo ad integritatem vel causalitatem eius, ut de singulis postea exponemus. Ex quo sequitur (quod valde notandum est) in qualibet entitate propriè dicta esse vnica essentialem rationem, ut conuincunt ad minimum omnia illa argumenta in principio facta, quæ ratio essentialis, quasi fundamentalis est, & inuariabilis in tali entitate: ita ut impossibile sit, illam entitatem conservari in rerum natura sine illa ratione essentiali: quia per illam primo constituitur: vnde non potest esse nisi vna specifica, ut argumenta facta conuincunt. Rationes autem modales, quæ possunt esse quasi adhaerentes, vel affixæ tali entitati multiplicari, & variari possunt, quia in re sunt extra essentiam eius: ut in particulari clarius constabit in discursu totius Metaphysicæ.

SECTIO II.

Quibus signis seu modis discerni possint variari gradus distinctionis rerum.

Ota difficultas consistit in discernenda distinctione modali à cæteris: nam distinctio realis & rationis cum sit extremè opposita facile discernuntur: distinctio autem modalis cum sit media interdum existimatur realis propter conuenientiam, quam habet cum illa: interdum verò existimatur nulla in re, sed secundum rationem tantum propter quandam conuenientiam cum alia. Vt ergo aliqua generalia signa habeantur, quæ ad particulares questionis applicari possint, nonnulla breuiter dicenda sunt, supponendo, ut aliqua à nobis distinguantur plusquam ratione ratiocinantis (de qua distinctione nihil oportet addere, quia est prorsus conficta) ut minimum, seu in primis necessarium esse, ut habeant distinctos conceptus obiectiuos, & secundum eos rationes formales aliquo modo distinctas: quia nisi hoc saltem modo concipiantur, nec concipientur, ut distincta, neque erit vlla ratio inquirendi, quantà, vel qualis sit inter ea distinctio: suppositis verò pluribus conceptibus obiectiuis optimè & merito inquiretur, quomodo cognoscetur, an in re habeant distinctionem, & qualis illa sit.

Signum actualis distinctionis in re.

Dico primo, Quodcumque duo conceptus obiectiuè ita se habent, ut à parte rei, & in indiuiduo separari possint, vel ita ut vnum sine alio in rerum natura maneat: vel ita ut realiter desinatur, & realem vnionem, quam habebant, amittant, signum est inter illa esse maiorem distinctionem quam rationis ratiocinantis: atque adeo actualè aliquam ex natura rei, seu quæ

I.

In quo sita sit difficultas.

II.

quæ à parte rei sit. Hæc assertio communis est Docto-
rum & sumitur ex Arist. 7. Topic. cap. 1. loco 15. vbi
sic inquit, *Amplius si potest alterum sine altero esse, non e-
rit idem, vbi Alex. Aphrodis. id notat. Sumi etiam po-
test ex August. 6. de Trinitat. cap. 6. vbi cum dixit:
In vnoquoque corpore aliud est magnitudo, aliud color,
aliud figura, talem probationem subiungit, Potest enim
& diminuta magnitudine manere idem color, & eadem fi-
gura, & mutato colore manere eadem magnitudo, & eadem
figura, & figura eadem non manente, tam magnum esse, & eo-
dem modo coloratum, & quæcunque alia simul dicuntur de cor-
pore possunt & simul, & plura sine ceteris commutari, ac per
hoc multiplex esse coniunctur naturæ corporis, simplex autem
nullo modo. Et inferius inde probat, animam huma-
nam non esse simplicem, quia habet varios actus &
affectus, quos esse distinctos ostendit: Quia alia sine aliis,
& alia magis, alia minus inueniri possunt. Hæc etiam re-
gula vtuntur frequenter Scholastici, vt patet ex
Mag. in 1. d. 8. Durand. dist. 30. quæst. 2. Scotus in 2. d. 1.
q. 5. & in 3. dist. 8. qu. 1. Ocham in 1. d. 1. quæst. 3. & ibi
Gab. quæst. 3. art. 3. dub. 1. Hernandez quodlib. 3. qu. 3. & ex
Metaphysicis vtuntur hac regula Ioan. De Gandauo
6. Metaph. qu. 10. Anton. Trombeta 5. Metaph. qu. 3.
ar. 1. Fonseca 5. Metaph. c. 6. qu. 6. sect. 1. Item Ferrar. 1.
Phyl. qu. 10. & Paul. Venet. 3. Phyl. text. 19. Astudil. ci-
tatus sect. præced. Eadem vtuntur multi ad proban-
dam distinctionem ex natura rei inter substantientiam
& naturam creatam, vt patet ex Aegid. cit. sect. præ-
ced. Med. 3. p. q. 4. art. 2. Et infra plures referemus suo
loco. Et eodem argumento probari solet inhærenti-
am distingui ab existentia accidentis: & dependen-
tiam, seu actionem à termino, quæ omnia in sequen-
tibus videbimus.*

III.

Ratione probatur, quia, si ea, quæ à nobis concipiuntur, vt habentia duos conceptus obiectiuos, in re inueniuntur coniuncta, & postea separantur, vel vtrumque manet à parte rei existens post separationem ab alio, vel alterum definit esse, & alterum manet: si priori modo accidat, necesse est, illa duo ex natura rei imo & realiter distingui; primo quia impossibile est idem omnino à se ipso seungi ac separari à parte rei: inuoluitur enim aperta contradictio: nulla enim excogitari potest maior vnio in re, quam totalis idé-
tatis in re, imo illa non est vnio, sed vnitas. Sicut ergo impossibile est diuidi, quod indiuisibile est, ita & à se ipso seungi, quod idem omnino est. Deinde quia si illa duo manent à parte rei, & non vnita inter se, vnum non est modus alterius, neque è contrario: quia de essentiali ratione modi, vt vidimus, est esse actu vnitum, seu affixum rei cuius est modus: ergo quado-
cunque aliquid potest separari ab alio, & separatim conseruari, est signum euidentis, non esse modum illius: erit ergo, vel res per se ipsam distincta realiter ab alia, vel modus alterius rei aliter distinctæ, ratione cuius est modus ipse realiter distinguetur ab alia re. Si autem duo ita separantur in re, vt vnum existens maneat, & non aliud, necesse est, vt saltem modaliter distinguantur. Primo, quia impossibile est, vt idem sit & non sit: ergo, si hoc non existit, quod antea existe-
bat, & aliquid manet existens, non possunt esse in re idem omnino, alioqui idem simul existeret, & non existeret. Secundo, quando hæc duo ita separantur, aliquid positium est id quod in re tollitur ab alio, & definit esse, sumendo late aliquid vt distinguitur contra nihil, pro omnire, vel modo reali, tale enim supponimus esse vtrumque eorum quæ prædicto modo separabilia sunt: illud ergo, quando erat, distinctum aliquo modo erat ab eo, quod existens manet. Tandem, quia non est minus impossibile separari idem omnino à se ipso, destructo altero extremo, quàm conseruato vtroque: sed ostensum est, non posse idem à se ipso separari manente extremo: ergo neque poterit altero non manente: ergo quoties fieri potest talis separatio, supponitur in re distinctio. Et ideo valde errant, qui existimant, relationem esse aliquid

reale positium, sine quo potest fundamentum manere in re ipsa, & tamen non distingui actualiter, & à parte rei ab ipso fundamento: est enim aperta implicatio contradictionis. Nam, si relatio in sua essentia aliquid reale est, & nunc est in fundamento, & postea non est, manente ipso fundamento integro in sua entitate & essentia, necesse est, vt, quicquid illud est, quod est relatio, sit aliquo modo in re ipsa distinctum à fundamento: alioquin idem omnino secundum rem defineret esse & maneret.

Sed obieciens, nam animal est in re coniunctum homini, & est separabile ab illo in equo, vel in leone: & tamen non distinguitur in re ab illo, vt supra dictum est. Respondetur, ideo in propofita regula dixi, id quod in re ipsa, & in indiuiduo est separabile: animal enim (& idem est de omnibus similibus prædicatis) solum est separabile ab homine secundum communem rationem conceptam, secundum quam non habet in re vnitatem in multis, sed ratione tantum: quatenus vero animal est in re, & in indiuiduo coniunctum homini, non est separabile ab homine: nam hoc indiuiduum animal, quod in re est hic homo, nunquam potest in remanere nisi maneat homo, neque è conuerfo potest durare hic homo, quin duret hoc animal.

Vrgebis, nam saltem in Deo, diuina essentia est in re coniuncta paternitati, & eadem numero est separabilis ab illa, quatenus est coniuncta filiationi; & tamen non distinguitur actualiter in re ipsa. Aliqui Theologi propter hanc difficultatem admittere videntur distinctionem actualem, & in re ipsa saltem modalem inter relationem diuinam & essentiam, quod solet tribui Scoto, sed clarius id sentit Durandus: nam Scotus obscurius, & valde in communi loquitur de sua distinctione formali. Ea vero sententia in prædicto sensu est valde falsa, multumque repugnans diuinæ simplicitati, & perfectioni. Hæc vero disputationem Theologis relinquimus: & respondemus breuiter. Primo, negando essentiam esse separabilem à paternitate: aliud est enim esse communibilem Filiationi, vel Processioni, aliud vero esse separabilem à paternitate: quin potius ex intrinseca ratione sua, postulat ita communicari illi, vt ab hac non separetur: non ergo habet hic locum regula posita de separatione. Secundo respondetur, esse illo modo communicabile multis inter se distinctis realiter, sine distinctione ab eo, quod illis commune est, nisi sola ratione, seu virtualiter, esse proprium rei in finita simplicitate: & ideo quamuis late loquendo de separatione pro coniunctione cum alia re distincta realiter, in creaturis optimum argumentum sit, quidquid coniungitur cum alio realiter distincto, esse etiam ipsum in re distinctum ab altero extremo: quia non potest vna res finita eadem numero per identitatem coniungi cum rebus realiter distinctis; tamen in re infinita hoc nullum argumentum est propter summam eius simplicitatem & perfectionem; & hoc est mysterium Trinitatis, quod sola ac certissima fide tenemus.

Signum distinctionis tantum modalis.

Disco secundo: Separatio vnus ab alio, quæ solum est non mutua (vt vulgo appellatur) id est, in qua vnum extremum potest manere sine alio, non tamen è conuerfo, est sufficiens argumentum distinctionis modalis, non tamen maioris, seu realis proprie sumptæ. Prior pars satis probata est in præcedente assertionem. Posterior probatur, quia ex huiusmodi separatione non mutua recte conuincitur, eam rem quæ potest manere destructo alio extremo habere per se suam realitatem independentem intrinsece & entitatie, seu essentialiter ab illo extremo, quod destructum potest, ipsa manente: non vero potest inde concludi aliud extremum, quod destructum potest habere

ex se

IV.
Obiectum
distinctionisV.
Replicat
Theologus
respondensRelatio
diuina ab
essentia
modo in
distinctione

VI.

ex se propriam entitatem: quia, ut supponitur, illud extremum tale est, ut manere non possit sine altero; sed ad hoc sufficit, ut sit modus eius: imo hoc est intrinsecum, ut diximus entitati modalis, ut per se manere non possit, nec separari actu ab eo, cuius est modus: ergo ex prædicta separatione non potest concludi maior distinctio, quam modalis. Et confirmatur, nam ita comparatur modus localis ad modum, sessio ad sedentem, actio ad terminum, inter quæ nullus, qui recte sentiat, maiorem distinctionem ponit, quàm modalem.

VII. Sed quæret aliquis, esto sit vera hæc regula, quasi negatiua, ex hac separatione non necessario colligi maiorem distinctionem, an positiua etiam regula vera sit, ea scilicet, quæ hoc tantum modo separabilia sunt, tantum etiam modaliter distingui, & non maiori distinctione reali. Videtur enim incerta, atq; adeo fallax talis regula; nam, licet illud solum signum non sit sufficiens argumentum maioris distinctionis non videtur tam signum sufficiens ad negandam maiorem distinctionem. Fieri enim potest, ut illa inseparabilitas, quæ est ex parte alterius extremi, non oriatur ex identitate aliqua, vel minori distinctione, sed ex aliquo modo dependentiæ magis intrinseco & separabili. Ut verbi gratia, subiectum, & accedens ita comparantur, ut subiectum possit manere sine accedente: accedens vero non possit naturaliter manere sine subiecto, etiam si sit res distincta ab illo. Et aliqui existimant nonnulla accidentia, etiam si sint realiter distincta, non posse etiam supernaturaliter sine subiecto conservari, ut actus vitales, & si quæ fortasse sunt alia similia. Illa ergo positiua regula, vel falsa est, vel incerta. Respondetur, aliud esse loqui de inseparabilitate naturali: aliud vero de inseparabilitate in ordine ad potentiam Dei absolutam. Nam ex priori sola non potest sufficiens argumentum sumi in distinctionis realis propriissime & in rigore sumptæ, ut argumentum factum conuincit, & exemplum de subiecto & accidente, & simile de materia, & singulis formis materialibus materia enim potest à qualibet indiuidua forma separari, & sine illa conservari: nulla vero talis forma potest naturaliter separari à materia, ita ut sine illa conservetur.

VIII. At vero, si sit sermo de inseparabilitate in ordine ad potentiam Dei absolutam, valde probabile argumentum sumitur, ea, quæ prædicto modo comparantur, & conservari non possunt mutuo separata, tantum distingui modaliter. Ratio est quia si alterum extremum ex illis duobus tale est, ut per potentiam Dei absolutam, non possit sine alio conservari, magnum argumentum est, illud essentialiter tatum esse modum quandam, & non veram entitatem: quia, si esset vera entitas non posset habere tam intrinsecam dependentiam ab alia entitate, ut non possit Deus illam supplere sua infinita potentia: ergo solum potest id prouenire ex eo, quod illud extremum in sua intrinseca essentia non est entitas, sed tantum modus. Antecedens patet: quia causalitatem efficientem ut sic Deus potest supplere, ut omnibus est notum. Item, conservando accedens sine subiecto supplet causalitatem materiale non respectu compositi, sed respectu alterius extremi; quæ sola illius generis in præsentem interuenire potest. Et eadē ratione posset supplere similem causalitatem formalem, si interueniret, quia non est de se minus intrinseca, quam materialis. Nec fingi potest aliud dependentiæ genus inter res absolutas, ut omitam relationem & terminum, de quibus statim. Dices. Multi putant, materiam non posse conservari à Deo sine forma, licet forma possit conservari sine materia: & tamen non sequitur solum modaliter distingui: Respondetur, qui ita sentiunt, ipsi viderint, quo probabili fundamento id afferant: mihi enim illa sententia probari nunquam potuit, ut infra dicam tractando de causis. Deinde non est simile de materia; nam, licet gratis

demus non posse materiam sine omni forma conservari: tamen certum est, posse naturaliter conservari sine hac vel illa, & sine quacunque forma determinatæ: & hoc est sufficiens argumentum, materiam non esse modum formæ, sed esse rem distinctam, quantum est ex se: nam id quod est modus tantum, non solum separari non potest ab omni re cuius est modus, sed etiam neque hic modus in indiuiduo potest separari ab hac re indiuidua, ut hæc sessio ab hoc sedente; cum ergo materia in indiuiduo & hæc numero, separari possit ab hac forma, & esse sub quacunque alia, recte colligitur, ipsam non esse modum formæ. At rursus ex eo, quod forma est res separabilis & potens manere sine materia saltem de potentia absoluta; recte etiam concluditur ipsam non esse modum materiæ, sed in se habere suam entitatem, quæ per distinctam unionem materiæ coniungitur. Præter alia argumenta, quæ sumi possunt ex perfectione formæ super materiam, & ex actiuitate eius, & aliis similibus. Regula ergo posita, est illo positiuo modo declarata, quoad nos valde probabilis est. Dico, quoad nos, quia fortasse contingere potest, ut in se sint distincta, quæ respectu cognitionis nostræ non exhibent sufficiens signum distinctionis. Tamē, quia nos iudicium ferre non possumus de iis quæ in se ipsis non videntur, nisi per effectus, vel signa nobis nota, & quia generalem regulam habemus, non esse multiplicandas distinctiones sine sufficiente fundamento: quia distinctio non fit à natura sine sufficiente causa, vel necessitate, ac denique quia illa inseparabilitas videtur etiam directe ostendere aliquam identitatem, ideo probabiliter coniectamus, ubi non est possibilis separatio mutua, sed non mutua tantum, non esse distinctionem nisi modalem.

Signa realis distinctionis.

IX. Dico tertio: Quamuis ad distinctionem realem cognoscendam, plura indicia solcant assignari, tamen duo, quæ ex separatione sumuntur, videntur potissima, vñ est de separatione tantum, quoad realem unionem, id est, si vtrumque simul & actu possit conservari in rei natura absq; unionem reali inter se. Aliud est de separatione mutua quoad existentiam, id est, quod vñum possit sine alio conservari, & e converso, per se immediate, & sine ordine, seu connexionem necessaria cum aliquo tertio. Hæc duæ regulæ sunt ferè probatæ explicando duas conclusiones præcedentes. Et prima patet, quia illa duo quæ sic separantur, non possunt sic se habere, ut vñum sit modus alterius neque e contrario: quia de essentia modi est ut non possit esse, nisi vnitus actu ei, cuius est modus, quia se ipso vnitur, & non alio unionis modo, ut satis declaratum est: ergo illa duo, vel erunt res distinctæ, quod intendimus: vel erunt modi rerum distinctarum, vel vñum erit res, & aliud erit modus alterius rei distinctæ: & quocunq; istorum modorum se habeat, distinguuntur realiter: vel per se, vel ratione rerum distinctarum, iuxta dicta in Sect. præced. Secunda probatur, quia, quando duo ita se habent, ut mutuo separari possint, & vñum sine altero conservari; neutrum potest esse modus alterius, quia intrinseca ratione modi est, ut manere non possit sine re cuius est modus: ergo vtrumq; illorum erit vera res secum afferens veram entitatem, quæ conservari potest sine altera. Ergo necesse est, ea quæ huiusmodi sunt, realiter distingui; quia distinguuntur à partere rei, cum separari possint & non distinguuntur tanquam res, & modus rei, sed tanquam res & res: ergo distinguuntur realiter. Dixi autem, per se & immediate, quia fieri potest, ut duo modi eiusdem rei possint mutuo vnus esse sine altero, & e contrario, & tunc non recte colligitur distinctio realis inter illos: quia, licet non ratione sui, formaliter loquendo saltem ratione rei quam modificant, habent

bent inter se quandam realem identitatem, & nenter illorum est separabilis, ita ut conseruetur sine re, quā modificat.

X.

Atque ex his constat, nihil referre, quod hęc separatio naturaliter fieri possit, vel de potentia absoluta: quia tam essentialē est illi rei, quam nos tantum modum appellamus, esse actū affixam; & modificantem rem cuius est modus ut repugnet ei de potentia absoluta conseruari sine illa re, seu aliter, quam actū modificando illam. Quā ratione nec mente intelligi potest figura separata ab omni quantitate & re, cuius sit figura, vel relatio sine fundamento, si est modus eius vel motus sine mobili, & sic de aliis similibus. Et ratio est supra tacta: quia, quæ huiusmodi sunt, non habent ex proprio conceptu sufficientem entitatem, in qua conseruentur, sed solum ex quadam identitate ad ea, quibus insunt, ergo quidquid prædicto modo separabile est, etiam de potentia absoluta, non est modus, sed res distincta. Quod ergo attinet ad inferendam in re ipsa distinctionem, nihil refert, quod separatio prædicta naturaliter, vel supernaturaliter fiat, solum quoad nos poterit esse notior distinctio, quando separatio naturaliter sit, interdum verò notificatur nobis per supernaturalia mysteria, quorum cognitio multum iuuat ad naturalia cognoscenda. Quomodo per mysterium Eucharistiæ certius nobis consistit, quantitatem esse rem distinctam à substantia, quam per cognitionem naturalem consilare potuisset.

XI.

Attentione dignum.

Ubi etiam obiter obseruari potest, quod, licet interdum non sit facta mutua separatio & conseruatio duarum rerum, sed vnius tantum ab alia, nihilominus nobis sufficit ad inferendam distinctionem realem, ut in prædicto exemplo. Hactenus quidem factum non est à Deo, ut materialis substantia sine quantitate conseruetur, sed solum ut quantitas sine substantia materiali permaneat, & nihilominus hoc nobis est sufficiens argumentum, ut colligamus quantitatem, & substantiam non solum modaliter, sed etiam realiter distinguere. Non quidem ratione formæ, (ut sic dicam) sed ratione materiæ: nam in humanitate & substantia factum etiam est ut humanitas sine substantia creata conseruetur: non est autem factum, neque fieri posse credimus, ut substantia creata sit absque propria natura substantiali, cuius est terminus, unde in hoc exemplo ex prædicta separatione non colligimus distinctionem realem, sed solum modalem. Igitur in his præter separationem oportet considerare naturam eius, quod sine alio conseruatur; nam si illud sit natura sua, quasi adhuc alteri, & imperfectius illo, ac denique id, quod maxime videtur habere posse rationem modi & nihilominus sine alio conseruatur, signum est distinctionis realis, secus vero est, quando id, quod in re manet, est perfectius, habensque præcipuam rei entitatem. Ut in prædictis exemplis comparando ex se substantiam, & quantitatem, clarum est substantiam esse perfectiorem, & quod si una esse deberet modus alterius, non substantia quantitatis, sed quantitas deberet esse modus substantiæ: igitur, cum per separationem quantitatis à substantia satis declaratum sit, quantitatem non esse modum, sed veram rem, satis consequenter declaratum est, substantiam & quantitatem non distinguere ut rem & modum, sed ut duas res. At verò in natura & substantia potius constat, substantialem naturam esse præcipuam rei entitatem: & quod, si aliqua earum est modus alterius, substantia est modus naturæ, & non è contrario: ex vi autem separationis factæ declaratum non est substantiam esse plus quàm modum, cum ipsa non sit sine natura conseruata, & ideo ex illa non licet colligere distinctionem realem, sed modalem tantum.

XII.

Vnde conueniendum dist. finit. & in illis regulæ prædictæ deferuire non possunt, cum tamen

Sed difficultas hic superest, quando nulla separatio, nec naturalis, nec supernaturalis facta est, quomodo tunc cognosci possit distinctio realis, quia tunc regulæ prædictæ deferuire non possunt, cum tamen

non repugnet, multa distinguere realiter, quæ hactenus non sint aliquo ex prædictis modis separata, ut materia & forma celi. Quod si dicas esto non sint separata, posse cognosci ut separabilia: hoc perinde dictum est ac si diceretur cognosci esse distincta, vel saltem eiusdem difficultatis est: hoc enim inquirimus, quomodo cognoscemus esse separabilia, si nec naturaliter separantur, neque à Deo hactenus separato sunt aliquo ex prædictis modis. Et augetur difficultas, quia aliqua sunt inseparabilia, etiam de potentia absoluta, quæ tamen censentur realiter distincta, ut de intellectu & voluntate, tam inter se, quam respectu animarum, multi existimant. Propter priorem difficultatem dici potest, dictum signum ex separatione sumptum, neque esse adæquatum, neque vnicum, nec semper primum aut necessarium, solumque assignari ut certius & notius, quando haberi potest, ideoque præter illud assignari solent nonnulla alia, quæ breuiter attingenda sunt.

Aliud signum realis distinctionis ut inutile relictur.

Primum est, distinctio existentiarum; nam quæ distinguuntur realiter, habent distinctas existentias, quæ vero distinguuntur modaliter, vnicam tantum existentiam habent: nam modus ideo modus est, quia non habet aliam existentiam præter existentiam rei, cuius est modus.

Sed hoc signum nullius momenti est; quia, vel est obscurus, quam id de quo agimus, vel petit principium, vel aliquid falsum inuoluit. Primum enim, si verum est, existentiam esse actuale rei entitatem; perinde est dicere illa distinguere realiter, quæ habent existentias distinctas, ac si diceretur, ea distinguere realiter, quæ habent entitates distinctas. Si autem existentia fingitur esse res distincta ab essentia actuali, aut supponitur, eas res quæ habent distinctas existentias, habere etiam distinctas essentias: & hoc est quidem verum, tamen non est minus difficile cognoscere distinctas existentias, quam distinctas essentias, nisi forte per separationem, vel asseritur posse duas essentias habere vnam existentiam, & tunc distinguere tantum modaliter: realem verò distinctionem esse quando cum distinctione essentiarum, coniungitur etiam existentiarum distinctio: & hoc non solum existimo ita esse occultum, ut naturaliter de nullis rebus cognosci possit; verum etiam esse falsum: quia nulla est maior ratio distinguendi essentias, quam existentias, in his, quæ modaliter distinguuntur: idem enim modus distinctionis, qui est inter essentias, esse potest inter existentias. Quocirca supponendo, quod infra probabimus, existentiam nihil aliud esse præter rem ipsam essentia æqualis, sicut in re & modo intelligitur distinctæ existentia: quia modus, ut cōdistinctus à re quā modificat, habet suam actualitatem: eadem ergo est ratio, idemque modus distinctionis inter illa duo, siue in potentia, siue in actu, siue secundum esse essentia, siue secundum esse existentia consideretur. Adde denique iuxta opinionem asserentem esse existentiam rem distinctam ab essentia, posse res realiter distinctas eadem indiuisibili existentia existere, ut materiam & formam, & partes omnes eiusdem compositi: ergo etiam iuxta illam opinionem distinctio rerum non satis neque verè manifestatur per distinctionem existentiarum, in his rebus, quæ ita sunt distinctæ, ut sint inter se coniunctæ, in quibus præsens difficultas potissimum versatur, quando quidem res distinctæ, & osunt habere eandem existentiam. Quod si fortasse aliquis hoc non admittat, non est cur possit consequenter admittere, rem & modum habere eandem omnino existentiam, sed modaliter etiam distinctam, ut vnumquodque habeat esse sibi accommodatum: igitur eadem questio erit de distinctione rerum, vel modorum, & de distinctione existentiarum.

Aliud

*Aliud signum realis distinctionis ex Aristotele
sumptum exponitur.*

XV.

SECUNDUM signum sumi potest ex diuersa productione, vel corruptione, ita ut ea dicantur realiter distingui, quæ diuersa generatione & corruptione generantur, & corrumpuntur. E contrario vero ea esse realiter idem, quæ eadem generatione generantur: hoc enim signo vsus est Aristoteles libro quarto, Metaphys. textu 3. ad probandum, ens & vnum esse idem. Hanc sententiam refert Fonseca ex Anton. Tromb. tractat. de formalit. capit. 2. & eam impugnât. Quia proprietates animæ eadem actione cum ipsa anima producuntur, & tamen sunt res distinctæ: & e contrario relatio non distinguitur realiter à fundamento; nec figura à quantitate, & tamen diuersa actione producuntur. Sed non censeo, hoc signum esse falsum, si debita proportionem intelligatur, censeo tamen esse fere inutile ad cognoscendam distinctionem, nisi quatenus aliquo modo includit signum separationis. Explico singula, & in primis suppono, sermonem esse de naturali actione seu productione rerum, non miscendo miracula. Item esse sermonem de his, quæ ex se, & natura sua requirunt distinctas actiones, quibus sunt, etiam si simul producuntur. Cur autem hæc supponam, infra explicabo. Rursus aduerto duobus modis posse intelligi aliqua produci distincta actione. Vno modo per se primo, & absque vlla naturali connexionem, vel consecutionem talium actionum inter se; alio modo cum connexionem actionum, ita ut vna ex altera naturali necessitate resultet. Vnde e contrario duobus etiam modis possunt dici aliqua eadem actione fieri, scilicet vel æque primo, & absque vlla dimanatione vnius ab alio, vel vnum primario, & aliud secundario, quatenus à priori termino necessario resultat.

XVI.

Igitur, quæ priori modo per se primo sunt actionibus in re distinctis, necesse est, ut in re distinguantur: & quoad hoc verissima est regula supra posita. Quia tota ratio & distinctio actionum, sumitur à terminis: ergo, si termini tales sunt, ut requirant actiones distinctas, etiam ipsi erunt distincti: tamen non potest hinc absolute inferri distinctio realis inter terminos, nec maior, quam sit inter ipsas actiones; quæ interdum possunt realiter distingui, ut productio ligni, & calefactio eius: interdum vero tantum modaliter, ut productio ligni, & motio localis eius, quæ tantum distinguuntur, ut duo modi eiusdem ligni: & eodem modo distinguuntur res productæ per huiusmodi actiones: nam per priores producuntur substantia & calor, quæ sunt realiter distinctæ; per posteriores vero substantia & vbi, seu præsentia localis, quæ tantum modaliter distinguuntur. Seruat ergo proportionalem distinctionem res productæ cum suis productionibus. Quod quidem verum est, non solum quando huiusmodi actiones separatim sunt, & absque naturali coniunctione, ut contingit in productione, & calefactione ignis, sed etiam quando illæ actiones naturaliter coniunctæ sunt, & vna resultat ex alia. Ut contingit, v. g. in productione alicuius rei grauis in regione aerea, & motu eius deorsum, qui naturaliter ad talem generationem consequitur: ibi enim euidenter, & fere ad sensum patet distinctio actionum: quia vna fit intrinsece in vno instante, alia tantum extrinsece in eodem inchoatur. Esse tamen potest eadem distinctio & consecutio inter actiones instantaneas, ut inter productionem ignis, & consecutionem caloris, & idem est de productione animæ, & emanatione potentiarum eius ab ipsa: nam si illæ potentie sunt res distinctæ, etiam illa emanatio est actio physice distincta, quamuis ab alia resultet: ideo dicatur non fieri per se primo. Et similia

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

exempla adhiberi possunt in actionibus tantum modaliter distinctis, ut sunt creatio angeli, verbi gratia, & productio alicuius vbi, seu præsentia localis, quæ ad illam naturaliter consequitur: & productio alicuius quantitatis, & figuratio eius, quæ postea fit; & idem est de productione fundamenti, & resultantia relationis, supponendo eam esse modum distinctum. Atque ita constat, instantias seu exempla adducta contra illam sententiam non virgere, nam in illis omnibus, sicut est distinctio inter actiones, ita & inter terminos, & e contrario.

XVII.

Constat deinde, quo sensu verum sit principium ab Aristotele dicto loco positum, quæ vna productione generantur esse idem. Est enim hoc verum de his quæ per se sunt, & immediate vnica actione realiter, quæ autem solum dicuntur produci, vel potius conproduci vna actione, quatenus vnum resultat ex alio, non oportet ut sint idem realiter, sed solum subiecto, vel colligatione quadam: quia reuera immediate & proxime non sunt vna reali actione, ut in substantia & passionibus realiter distinctis declaratum est. Imo necesse est, ut illa vna actio indiuisibiliter sumatur, nam si sit aliquo modo composita poterit in adæquato termino eius reperiri aliqua distinctio. Ut vnica actione v. g. calefactione, seu educatione formæ de potentia materiæ fit calor seu forma, & vnitur subiecto seu materiæ, vbi in termino duo sunt ex natura rei, seu modaliter distincta, scilicet entitas formæ seu caloris, & vnio eius, & tamen actio est vna; tamen aliquo modo composita ex modis, quasi partialibus, qui in ea possunt considerari.

XVIII.

Atque hinc ulterius ex dictis constat, cur dixerim, hoc signum fere esse inutile ad distinctiones rerum cognoscendas: nam iidem varii modi distinctionum possunt reperiri inter actiones, qui sunt inter terminos, scilicet, realis, modalis, & interdum rationis, ut est inter generationem hominis & animalis: hi autem modi distinctionum non sunt nobis notiores in actionibus, quam in terminis. Quin potius frequentius magisque à priori distinctione actionum ex terminis veniamur: non enim alia ratione censemus, calefactionem esse actionem realiter distinctam à ligno, constitutionem autem eius in tali vbi solum modaliter distingui, nisi quia calor est res distincta, præsentia autem localis solum est modus distinctus. Addidi præterea, hæc esse intelligenda de distinctione actionum, quam termini per se & natura sua requirunt, quia, si actiones solum distinguuntur, vel ex temporis successione, vel ex diuerso modo, quo fiunt, non est necesse, ut ex distinctione actionum, aliqua distinctio in termino colligatur. Nam sicut eidem rei possunt modi distincti inesse, præsertim successiue, ita ad eundem terminum possunt distinctæ actiones terminari, si sint à distinctis agentibus, vel distinctis temporibus, quomodo idem lumē nunc producitur vna actione ab vna lucerna, & potest deinde ab alia per actionem distinctam conservari; & idem homo per generationem producitur, & per resurrectionem reproducitur. Dixi denique non esse admiscenda miracula, quia diuina virtute non solum successiue, sed etiam simul potest eadem res pluribus actionibus produci, aut conservari, ut in 3. tom. 3. partis, latius tractaui. E contrario vero, non existimo fieri posse, ut res omnino distinctæ eadem actione producantur. Ratio autem differentiarum non est difficilis ex dictis, quia actio est quidam modus rei, quæ fit; non potest autem vnus, & idem modus indiuisibilis distinctis rebus inesse: ut in superioribus probatum est, quod autem plures modi eidem rei in sint, non est repugnantia: quando ipsi modi inter se non sunt oppositi: sed videri potest superfluum, quando, vel sunt eiusdem rationis, vel ad idem tendunt: tamen respectu diuinæ sapientie potest non esse superfluum, & nulla ostenditur pugnantia propter quam possibile non sit.

P

Expen-

Expenditur aliud signum realis distinctionis.

XIX.

Tertium signum adhiberi solet, scilicet quando unum se habet ut producens, & aliud ut productum, esse sufficiens signum distinctionis realis. Ita Fonseca libr. 5. Metaphys. capit. 6. qu. 6. sect. 1. ex Diuo Thom. 1. pa. qu. 41. artic. 4. Sed hoc signum in primis non est vniuersale, ut per se constat. Deinde si solum assignetur ad concludendam distinctionem ex natura rei, abstrahendo à modali, vel propria reali, est generaliter verum: si autem intelligatur de propria distinctione reali, ut verum teneat, coarctandum est ad productionem, vel substantialem propriam, perfectam ac primariam, vel accidentalem, quæ terminetur ad aliquid quod ipsi producenti non vnitur: nam in his duobus casibus semper requiritur distinctio realis; in aliis vero non semper. Primum patet, quia non potest idem suppositum substantiale se ipsum producere proprie ac primario, quia, ut producat, supponitur esse, & ideo si producit, suppositum, aliud à se distinctum producit. Vnde etiam diuinæ personæ, quamuis vnitatem in essentia habeant, ob realem productionem vnius ab alia realiter distinguuntur. Dixi autem, proprie ac primario, quia per miraculum fieri fortasse potest, ut aliqua res se ipsam reproducat; tamen tunc necesse est, ut illa res supponatur prius alia actione producta, & ideo secunda actio non est primaria productio neque propria, sed solum per modum conseruationis: de qua re latius in materia de Eucharistia. Secundum ita declaratur, quia, quicquid ab aliquo producit, debet ab illo in re ipsa actu distingui: quia ipsamet productio debet esse à producente distincta aliquo modo, maxime cum ponatur esse accidentalis: ergo & terminus eius debet esse distinctus à parte rei ab ipso producente: ergo si aliunde supponatur, quod talis terminus non producitur cum vnione & coniunctione ad ipsum producentem, necesse est, ut non sit modus eius, sed res distincta ab ipso, vel modus rei distinctus ab ipso: necesse est ergo, ut non tantum modaliter, sed re aliud distinguatur, vel per se immediate, vel ratione eius, in quo est. At vero, si productio sit accidentalis, & terminetur ad aliquid, quod vnitur, & coniungitur producenti, non est signum sufficiens distinctionis realis. Nam licet interdum possit interuenire talis distinctio, ut in visu producente visionem, & intellectu, voluntate, ac similibus facultatibus, quæ producunt qualitates realiter à distinctis, quibus ipsæ informantur: tamen hoc simpliciter necessarium non est, ut patet, quādo cumque id quod producit, solum est modus ipsius producentis, siue per se & per propriam actionem producat, ut in præsentia locali, quam in se efficit qui se mouet; siue per actionem tantum resultantem, ut in emanatione substantiæ à natura, & similibus. Quod si dicatur, non quameunque productionem, sed eam, quæ est res distincta à producente, inferre distinctionem realem producentis & producti: hic erit circulus omnino inutilis: nam actionem huiusmodi esse re distinctam à producente, non potest aliunde colligi quam ex eo, quod non producit per eam modus aliquis producentis, sed vera qualitas, seu forma ipsum afficiens, quod inquirerebatur.

XX.

Atque idem iudicium est de alio signo, quod idem author ibidem subiungit de relatione causæ & effectus. Nam hoc maxime habere potest locum in causa efficiente, de qua procedunt omnia dicta: & applicari suo modo possunt ad causam formalem, vel materialem: nam, licet propriissime non reperiuntur, nisi inter actum & potentiam realiter distincta: tamen aliqua etiam ratione interueniunt inter modum afficientem, & rem affectam: in causa autem finali non habet locum, cum finis & effectus possint in eandem

rem coincidere: imo & finis, & agens, vel finis, & forma.

Vix ergo potest aliquod certum indicium realis distinctionis dari, quando res huiusmodi sunt, ut naturaliter semper ac necessario sint inter se realiter vnite, & hactenus non sunt diuinitus separatæ, non nego tamē posse inueniri plures res huiusmodi realiter distinctas, ut exemplis superius allatis constat, sed solum assero, huiusmodi distinctionem non posse aliquo generali signo discerni, sed in singulis considerandam esse propriam rationem essentialem, & gradum perfectionis, & munus, ad quod ordinatur. ut ex omnibus in vnum collectis possit iudicium de distinctione fieri: ut v.g. inter materiam & formam celi, & facile credimus, esse distinctionem realem: quia ex communibus rationibus essentialibus materiæ & formæ intelligimus neutram earum esse modum, sed veram entitatem: & aliunde ex variis proprietatibus celi intelligimus, in eo reperi vtramque secundum proprias rationes earum, ac denique ex limitata earum perfectione cōcludimus, ipsas esse ex natura rei, & consequenter realiter distinctas. Simili modo inter formā substantialem & potentiā per se primo ordinatā ad actū accidentalem efficiendū creditur intercedere realis distinctio: quia ratio facultatis operatiuæ valde perfecta in suo genere est, vnde non videtur esse aliquis modus accidentalis, qui solet esse valde imperfectus, sed vera entitas & forma per se ordinata ad talē actum: aliunde vero, considerata limitatione substantiæ finitæ, non videtur in sua essentia limitatione, prout in re existit, cōprehendere tā diuersas rationes, seu habitudines ad actū? adeo diuersos quales sunt actus essendi & operandi: vnde cōcludimus, esse inter illa duo realem distinctionē, cum non sit inter re & modū, sed inter essentias, cōstituentes proprias entitates. Ad hunc ergo modum in cæteris philosophandū est, cōsiderando prius, an rationes illæ inter quas distinctio quaeritur, excedant rationē modi; & utraq; per se sufficiat ad constituendā entitatē; & deinde, an tanta appareat in eis diuersitas ut in re finita requirant aliquam distinctionem ex natura rei, & actualement in re ipsa; & ita fieri poterit probabills coniectura de qualitate distinctionis.

Dubium occurrens de separabilitate rerum distinctarum.

Dubium vero superest, quod in altera parte propositæ difficultatis tangebatur, an scilicet omnia quæ sunt à parte rei realiter distincta, possint per diuinam potentiam separari. Quod potest de duplici separatione supra tacta intelligi. Primo de sola separatione quoad vnionem realem conseruato in esse vtroque extremo. Secundo, de separatione quoad esse, id est, in qua vno destructo, aliud in esse conseruetur. Suppono autem, quæstionem versari circa res omnino inter se condistinctas, ita ut non se habeant ut totum, & pars, seu ut includens & inclusum: nam de his constat, quod aliud includit, non posse sine illo conseruari: quia ex illo intrinsecè constat. De rebus autem priori modo condistinctis variæ possent referri opiniones, quas omitto, quia ad particulares materias pertinent. Et ad priorem sensum respondendo huiusmodi res semper posse illo modo separari de potentia absoluta (sic enim loquimur) neque occurrit vlla exceptio, quam in hoc facere oporteat. Et ratio est, quia his rebus non potest repugnare mutua separatio vnius ab alia ex defectu sufficientis entitatis (sicut in modis contingit) quia, ut supponimus, vtraque earum habet veram entitatem distinctam ab alia: si ergo est repugnancia, solum potest esse, vel ex dependentia vnius ab alia: vel ex naturali connexionem seu dimanatione alterius ab altera: non

XXI.
Conclusio
ex dictis ali-
citur.

XXII.

Realiter di-
stincta res
non separari
possunt si in
esse sunt
vnite.

ra: non enim potest alia ratione excogitari. Sed, quā-
uis hic recte inferri possit naturalis inseparabilitas,
non tamen in ordine ad potentiam Dei absolutam:
quia vt supra tactum est, omnem illam dependentiā
potest Deus supplere: quia vel est dependentia in
genere causā efficientis, vel, si est causā formalis,
aut materialis, non est tanquam intrinsecē compo-
nentis, sed tanquam sustentantis, vel actuantis rem
à se distinctam, quā dicitur causalitas quodammo-
do extrinseca, quam totam Deus supplere potest.
Multo aut facilius potest impedire quamcunque natu-
ralem dimanationē: tum quia illa fieri non potest
sine influxu Dei, quem ipse potest non dare, tum etiā
quia potest destruere quamcunque vnionem inter
illas duas res, & sua virtute sola vttramq; efficere vel
conseruare. Itaq; in hoc, nec generalem repugnantia-
m, nec rationabilem exceptionem inuenio. Nam,
quam aliqui faciunt de passionibus & essentia, vel
nulla ratione nititur, vel si quā est apparens, illa po-
tius probat, illas non esse in re distinctas, quam, sup-
posita distinctione, separari non posse.

XXII.
Dicitur
vnde.

Solum posset instari de relationibus vnionis, ver-
bi gratia, materiæ & formæ, quæ realiter distinguun-
tur, sicut ipsa materia & forma; quia in ipsis sunt ad-
dz quare, & tamen non possunt conseruari distinctæ,
sed tantum vnita. Respondetur primum, si fit sermo
de relationibus prædicamentibus, fortasse illas
non esse aliquid reale distinctum in re ab huiusmo-
di vnione, sed solum mutam denominationem re-
rum vnitarum inter se: vel, si admittamus illas re-
lationes esse positius modos reales partium vnita-
rum, responderetur, illas non esse inter se vnitas, for-
maliter loquendo: sed esse inter partes vnitas: ideo-
que non posse conseruari sine vnione earum; quia
in illa fundantur, quod non est contra dicta. Si au-
tem fit sermo de ipsa vnione formali, quæ est rela-
tiua secundum dici, seu transcendentaliter, illa non
est res distincta à partibus vnitis, sed modus earum;
& ideo mirum non est, quod non possit talis modus
conseruari dissoluta ipsa vnione, cum sint idem mo-
dus & vnio.

XXIV.
Rum di-
stinctum
vnde desit
pess, ma-
nente altera
in esse.

Ad posteriorem autem sensum respondeo, etiam
illo modo posse res distinctas separari per potenti-
am Dei, triplici adhibita exceptione, quæ sub vno
nomine essentialis habitudinis, vel dependentiæ cō-
prehendi potest. Ratio generalis regulæ est ferè iam
tacta, quia, si res realiter distinguuntur, disungi et-
iam realiter possunt: quæ sic autem distincta sunt, nō
repugnat, vel contradictionē inuoluit, vnum à Deo
conseruari sine alio, quia regulariter solum potest ef-
se inter illa dependentia effectiua, non vero essentia-
lis: & illam Deus supplere potest.

XXV.
Prima ex-
ceptio de Deo
& creatura.

Vnde prima exceptio est de creaturis respectu Dei:
sunt enim res à Deo distinctæ, & potest Deus sine il-
lis esse, non autem illæ sine Deo: non solum quia
Deus est per se ens necessarium, sed propter essentia-
lem dependentiam, quam habent à Deo: ratione ei-
us, si per impossibile fingatur Deus non esse, non
possent creaturæ esse sine illo. Quam dependentiam
effectiuam ita essentialē non habet vna creatura
ab alia, præsertim, si habeat veram entitatem, & rea-
litate, de qua nūc loquimur, nam fortasse id, quod
intrinsecē tantum est modus, potest essentialiter de-
pendere ab eo, cuius est modus: de quo alias, nam ad
præsens non refert.

XXVI.
Secunda de
relatione &
termino.

Secunda exceptio est relationis & termini realiter
distincti, non enim potest in rerum natura alterum
sine altero mutuo conseruari, quamuis non habeant
inter se propriam realem vnionem, sed habitudi-
nem. Ratio vero est, quia relatio vt sic essentialiter
& quasi formaliter pender à termino, & ideo neque
conseruari, aut conseruari potest sine illo: neque ab-
undè potest hæc ratio amplius probari, nisi quia hu-
iusmodi est relatio essentialis, vt nunc ex commu-

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

ni opinione supponitur: loquimur enim de relatio-
nereali purè prædicamentali.

Tertium exemplū est de diuinis personis, quæ, li-
cet distinguantur realiter, non possunt inter se sepa-
rari in esse, propter intrinsecam & necessariam con-
nexionem, quam inter se habent. Quæ potest ad præ-
cedens caput reduci: sunt enim relatiuæ personæ, &
ideo vna esse non potest sine alia. Item oritur ex vni-
one, quam habent in essentia per veram atque per-
fectam identitatem cum illa; ratione cuius sit in pri-
mis, vt quælibet illarum personarum sit ens simplici-
ter necessarium: atq; adeo, vt ei repugnet absolute &
simpliciter non esse, & consequenter sit, vt nulla pos-
sit esse sine alia: quia, si nulla illarum personarum po-
test non semper esse, neq; etiam poterit vna esse, cum
alia non sit. Sicut ob hanc etiam causam, quamuis
creaturæ non pendeant per se à relationibus diuinis
vt sic, nihilominus non possunt prædicto modo sepa-
rari in esse ab eisdem relationibus: quia non pos-
sunt creaturæ existere, quin supponantur relationes
illæ existentes, sunt enim ens simpliciter necessarium;
& licet ex parte creature non sint per se necessaria ad
eius creationem, tamen ex parte Dei sunt necessaria:
quia & per se sunt in Deo; & ipsæ essentialiter sunt
Deus. Denique formaliter ac sufficienter id proue-
nit ex vnione cum essentia per identitatem: nam cū
quælibet relatio & essentia sint inter se omnino idem
in re, neque essentia esse potest à parte rei sine quali-
bet relatione, neque relatio quælibet sine essentia.
Vnde fit: vt neque etiam vna relatio possit sine aliis
existere. Dices, hoc argumentum fundari in illo
principio Aristot. 4. Metaphys. text. 3. *Quæ sunt eadem*
vniterio, sunt eadem inter se, quod in Trinitate locum
non habet: alioqui non solum inferretur, vnam re-
lationem non posse esse sine alia, sed etiam esse aliam:
responderetur formaliter non fundari in illo princi-
pio, sed vel in hoc, quod ea quæ sunt omnino idem
in re, non possunt ita in re separari, vt vnum sine alio
existat, vel certe in hoc, quod essentia & relatio di-
uina, non vtrunque sunt idem, sed ita vt essentia sit
de essentia relationis, & relatio sit intrinsecus termi-
nus essentia, & ideo nec relatio potest esse sine essen-
tia sibi essentiali, neque essentia sine suo termino in-
trinsecō, & simpliciter necessario. Sed de his satis pro
huius loci occasione.

XXVII.

Tertia de
personis di-
uinis ab in-
dicem.

Obiectio sol-
uitur.

Signa distinctionis rationis.

Vltimo ex dictis facile intelligi potest quomodo
distinctio rationis possit dignosci, & ab aliis dis-
cerni. Nam in primis, de distinctione rationis ra-
tiorcinantis nulla est difficultas, quia, cum hæc non
solum non sit in re, sed neque etiam in illa habeat
fundamentum, facillimè cognoscetur; maxime,
cum neque etiam in ipsis conceptibus obiectiuis
habeat formalem diuersitatem, sed solum quasi
materiam per repetitionem, vel comparisonem
eiusdem conceptus, quo, cum vnus sit, vt pluribus
vtimur, sicut Aristoteles dixit. 5. Metaphys. caput. 9.
text. 16. Distinctio autem rationis ratiocinatæ in-
primis requirit diuersitatem aliquam formalem in
conceptibus obiectiuis, in quo differt ab altera di-
stinctione rationis ratiocinantis, conuenit autem in
hoc cum distinctionibus in re inuentis. Vt autem
ralis distinctio iudicetur rationis, & non rei, satis est
vt præter illam distinctionem conceptuum, nullum
inueniatur signum ex omnibus positis ad distinctio-
nem modalem, vel realem cognoscendam: nam, cum
distinctiones non fiat multiplicandæ sine causa, &
sola distinctio conceptuum non sufficiat ad inferen-
dam distinctionem rei, quandocunque cum illa di-
stinctione conceptuum non adiungitur aliud signum
maioris distinctionis, iudicanda semper est distin-
ctio rationis, & non rei. Ex quo infero, quandocun-
que certo constet, aliqua duo quæ in re vnita & con-
iuncta sunt; ita esse in conceptibus obiectiuis distin-

XXVIII.

cta, ut in re & in indiuiduo sint prorsus inseparabilia, tam mutuo, quam non mutuo, & tam de potentia absoluta, quam naturaliter, & tam quoad esse, quam quoad realem unionem inter se, tunc magnum, & fere certum argumentum esse, illa non distinguui actu in re, sed ratione ratiocinata. Probatur ex dictis, & primo inductione: nam Petrus, homo, animal, & cetera predicata prout in re sunt in Petro, non distinguuntur ex natura rei. Similiter in intellectu ratio superior & inferior, synderesis, memoria, & similia attributa eius, non significant aliqua in re distincta, sed ratione tantum ratiocinata: quia illa potentia talis est, ut hæc omnia in sua adæquata ratione comprehendat, nec sint in illa separabilia vilo modo etiam de potentia Dei absoluta, quo ad ipsam facultatem, seu actum primum, licet quoad usum possint separari. Secundo ratione insinuat, quia, quæ huiusmodi sunt, non alia de causa videntur ita inseparabilia, nisi quia in re vnam & indiuisibilem habent essentiam, & entitatem: alioquin cur saltem diuina virtute separari non possint, præsertim in creaturis? Denique, quia ibi nullum est sufficiens signum maioris distinctionis: ergo debet iudicari illa distinctio, esse rationis, quamdiu maior non conspicerit.

SECTIO III.

Quomodo idem & diuersum tum inter se, tum ad ens comparentur.

I.

E eodem & diuerso ait Aristot. 5. Metaph. ca. 9. & multi hanc ponunt inter distinctiones passionis entis, quæ nos supra diximus sub vnitatem comprehendere: sumiturque ex Aristot. lib. 10. Met. tex. 9. cap. 5. & 6. & ideo in fine harum disputationum de vnitatem & multitudine pauca dicenda sunt de eodem & diuerso, potius ad explicandum usum plurium vocum in hac scientia quam ad rem nouam addendam, quidquid enim ad rem spectat, in his quæ de vnitatibus & distinctionibus diximus, traditum est.

II.

Primo igitur aduertendum est, idem duobus modis dici posse, scilicet relatiue, & negatiue, seu (prout alij loquuntur) formaliter, & fundamentaliter. Idem enim formaliter sumptum relationem importare videtur, in quo maxime ab vnitatem distinguitur: negatiue autem dicitur idem, quod non est ab aliquo diuersum, seu distinctum: quomodo fere nihil differt ab vno, nisi quod vnum dicit negationem diuisionis in se: idem vero dicit negationem diuisionis à se, seu ab eo, cum quo ens idem esse dicitur: propter quod dixit Aristot. 5. Metaph. capit. 9. text. 16. *identitatem vnitatem esse quandam ipsius esse*. Et declaratur in ea identitate, quæ aliquis dicitur esse idem sibi; nam, si hoc relatiue sumatur, & formaliter, tantum dicit relationem rationis, ut sumitur ex Aristotele supra, & est certa & communis sententia, quia eiusdem ad se ipsum non potest esse relatio realis: quia oportet veram esse oppositionem inter relationem, & terminum, quæ non potest esse eiusdem ad se ipsum, tamen hoc modo, seu formaliter non dicitur aliquis idem sibi, id est, ad se referri tali relatione, nisi quando per intellectum ita concipitur, seu comparatur. At vero sine vlla huiusmodi comparatione, vel fictione intellectus dicitur aliquis idem sibi fundamentaliter seu negatiue: quia non est à se ipso diuersus, seu diuisus. Atque hoc posteriori modo potest identitas inter passionis entis numerari: quamuis illa negatio, ut supra dicebamus, non soli enti vero, sed etiam ficto, attribui possit, neque soli enti per se, sed etiam cuiuslibet aggregato entium, seu multitudini ac numero: quilibet enim numerus est idem sibi, sicut vnum, vel vnitatem. Alio sensu distinguit Scotus identitatem in

absolutam & relatiuam, prout referunt Heruani Quodlib. 4. q. 2. & Soncin. 10. Metaph. q. 3. lauell. qu. 7. Absolutam identitatem vocat, quæ vna res dicitur idem sibi, quia ibi non implicatur respectus ad aliam rem. Relatiuam vero identitatem vocat, quæ vna res dicitur eadem alteri. Et has duas identitates vult Scotus, ut dicti auctores referunt, esse re ipsa distinctas, & in hoc illum impugnant. Et quidem si identitas respectiva sumatur inter res, tantum ratione ratiocinata distinctas, ut sunt homo, & Petrus, merito improbat illa sententia, quia identitas Petri ad se ipsum, vel ad hominem, aut animal non differunt re, sed ut maior, & minor secundum rationem; alias oportet extrema ipsa in re distinguui: si autem identitas respectiva sumatur inter res realiter distinctas & sic comparetur identitas, quæ Petrus est idem sibi vel quæ est idem Paulo, sic possunt dici identitates re ipsa diuersæ, cum altera sit rei, altera rationis: de nominibus autem curandum non est, cum res consistat.

Secundo obseruandum est ex Aristotele supra, identitatem aliquando considerari in aliqua re in se ipsa: seu respectu sui ipsius: aliquando vero in multis inter se collatis, seu in vna re cum alia comparata. Priori modo dicitur Petrus idem numero secum. Posteriori autem modo est idem specie cum Paulo, vel idem genere cum Leone. Et hoc modo dixit Aristot. 5. Metaphysic. cap. 9. eadem esse, quæ in aliquo vnum sunt, vel in genere, vel in specie, vel in aliqua ratione analogæ. Prior identitas si quoad negationem, vel fundamentum consideretur, est identitas simpliciter, sicut & vnitatem, quia est identitas realis: in ratione autem respectiva est tantum secundum quid: quia relatio identitatis ad se ipsum non est realis, sed rationis. E contrario vero identitas plurium distinctarum rerum in ratione communi (de creaturis enim loquimur, ut omitamus identitatem trium personarum diuinarum in vna numero, essentia) quoad fundamentum: & quoad negationem diuisionis, est tantum identitas secundum quid, vel potius est similitudo quædam: quia solum est vnitatem rationis, ut supra ostensum est, quoad relationem vero identitatis censetur hæc identitas simpliciter, quia relatio hæc, cum sit inter res distinctas, realis est iuxta commune conceptum de relationibus, de quo infra videbimus. Et hæc quidem quod ad rem spectat, generalia sunt: quod autem pertinet ad usum vocum, est obseruandum, conuenientiam hanc plurium rerum in ratione communi in substantiis retinuisse nomen identitatis, simpliciter loquendo, ex accommodatione vsus, & quasi per antonomasiam: in qualitatibus vero vocari similitudinem, in quantitate vero vocari æqualitatem, quamuis hæc vox non tantum significet conuenientiam in essentiali ratione, sed etiam in magnitudine. In his tamen omnibus, sicut est idem modus vnitatis, ita etiam & eadem ratione formalis identitatis, & ita hæc omnia comprehenduntur sub eodem & diuerso, prout transcendentaliter sumuntur, & enti attribuuntur.

Tertio obseruandum est, cum idem dicatur per negationem diuisionis, vel à se ipso, si vnus dicatur idem sibi, vel inter aliqua duo, si illa dicantur esse idem, quot sunt modi diuisionis seu distinctionis, tot posse esse modos identitatis, iuxta illud, quot modis dicitur vnum oppositorum, tot potest dici & reliquum. Vnde fit, aliqua esse posse idem re, & modo, & ratione ratiocinata: nam ratione ratiocinante, nihil est quod non possit à se ipso distinguui, si aliquo modo ad se comparetur: nam si nullo modo ut plura concipiatur, iam nullo modo erit aliqua, sed aliquid tantum: vnde Aristot. citato loco ait, *identitatem esse vnitatem quandam aut plurium, aut cum quis vno ex pluribus vtiatur*. Aliqua vero sunt idem re & modo, non tamen ratione: alia possunt esse idem secundum rem, non tamen secundum modum: alia denique nullo modo

III.

IV.

Quod dicitur
similitudinem
non identitatem
in genere

modo sunt idem secundum rem, sed tantum secundum rationem. Atque hinc intelligitur primo, quomodo idem & diuersum inter se opponantur: opponuntur enim in primis respectu eiusdem, non respectu diuersorum: quia opponuntur ad modum relationum. Deinde opponuntur comparata ad idem genus distinctionis, seu diuisionis. Quia negatio non erit opposita affirmationi, nisi sit de eodem secundum idem: hæc autem in tantum opponuntur, in quantum vnum includit negationem alterius; igitur esse idem re excludit esse diuersum realiter, non tamen esse diuersum modaliter vel ratione. Et è cōuerso esse idem ratione, non excludit esse realiter distinctum seu diuersum, quia ratio, sicut distinguit conceptibus, quæ in re sunt idem, ita è contra vnit conceptu, quæ in re sunt diuersa, vt patet ex dictis supra de vnitæ vniversalis.

V. Quod si obiciat, quia, licet non omnis identitas inferat negationem omnis diuersitatis, tamen maior identitas videtur inferre negationem maioris diuersitatis, vt, si aliqua sunt idem modaliter, non solum infertur non esse diuersa modaliter, sed etiam non esse diuersa realiter, sed identitas rationis videtur esse maxima: ergo rectè ex illa infertur identitas modalis & realis. Respondetur, esse æquiuocationem in identitate rationis, non enim illa semper est maxima; est enim quædam identitas rationis, quam non facit, sed solum concipit ratio: & hæc est maxima, quia supponit, non solum actuale negationem distinctionis in re: sed etiam negationem fundamenti, seu virtualis distinctionis, alia vero est identitas rationis, quam conficit ratio: & hæc non est maxima, imo est tantum secundum quid: quia non supponit in re identitatem simpliciter, sed solum fundamentum similitudinis, vel conuenientie, & ideo hæc vnitatis non excludit diuersitatem simpliciter, seu secundum rem.

VI. Hic vero cauere oportet æquiuocationem horum terminorum, distinguere, & esse diuersum: ait enim Aristotel. 5. Metaph. capit. 9. lib. 10. capit. 5. non esse idem, differre, & esse diuersa: nam differre dicuntur, quæ in aliquo conueniunt, & in alio differuntur: esse autem diuersa dicuntur etiam illa, quæ in nullo conueniunt: unde esse diuersum videtur esse quid superius ad differre, vt idem Aristotel. dicit libro 4. cap. 2. Et in hac latitudine sumitur hic esse diuersum: esse autem distinctum pro eodem etiam sumitur, quod esse diuersum, quamuis in alia acceptione, & satis vtitur esse distinctum solum videtur dicere negationem identitatis realis: esse autem diuersum, addere etiam videtur negationem similitudinis & conuenientie, vt vna imago dicitur distincta ab alia, quantumuis inter se similes sint, cum tamen diuersa dicitur, non solum hoc significari videtur, sed etiam quod sit dissimilis, vel minus perfecta. Sed hæc, vt dixi, solum spectant ad significationem vocum ex accommodatione vsus: nam de re satis constat. Igitur, vt idem & diuersum opponantur, cum proportionem sumenda sunt, & respectu eiusdem, & hoc modo immediatam includunt oppositionem, sicut vnum & multa, vt Aristotel. dixit 4. Met. c. 2. quia vnum includit negationem alterius.

VII. Atque hinc etiam constat, quomodo omne ens sit idem, aut diuersum vt expresse ait Aristot. lib. 10. Metaph. ca. 5. de quo multa Sonc. ibi. qu. 5. & 6. Iauell. qu. 7. & 8. sed est res facilis. Nam si hæc sumantur relatione, non oportet conuenire omni enti, quia nec relatio rationis necessaria est, vt per se constat, nec semper vnum ens requirit aliud, ad quod realiter referatur relatione reali identitatis, vel diuersitatis, vt patet in Deo, nam in creatura, quia essentialiter dependet à Deo, semper erit relatio realis diuersitatis, seu distinctionis, si talis relatio realis est. Si autem loquamur (vt verè loqui oportet) de identitate fundamentali seu negatiua, seu respectu diuersorum, omne

Franc. Suar. Metaph. Tom. I.

ens est idem sibi, & est diuersum à quolibet alio, vel existente, vel possibili, vel etiam ab ente ficto, vel imaginario, quia de quolibet horum negari potest, iuxta quem sensum dicunt multi, aliquid esse passionem entis, quia solum significat diuisionem à quolibet alio. At vero respectu eiusdem, omne ens est idem vel diuersum ab illo, si proportionatè sumatur, sicut enim includunt contractionem; secus vero si variantur modi identitatis, & diuersitatis, vt ex dictis satis constat. Dices, Homo & animal nec sunt idem, neque diuersa, quia neque sunt eiusdem generis, aut speciei, neque diuersa, quia nec conueniunt in differentia vltima, & sic non possunt esse eiusdem speciei, nec habet differentias vltimas oppositas, vt possint differre specie. Respondetur, idem diuersum respectu eiusdem opponi immediatè, si sumantur vt negatiue, vel priuatiue opposita, non vero quasi contrariè: vt in proposito, si esse diuersum in specie, sumatur quasi negatiue tantum, genus & species, seu homo & animal dici possunt diuersa in specie vltima, quia non constituuntur eadem differentia vltima. Si autem diuersum in specie sumatur quasi positiue & contrariè, sic nec sunt idem in specie, nec differunt specie, & simili proportionem, nec sunt idem genere, nec diuersa, sed negatiue, non conueniunt immediatè in eodem genere, & ita dici possunt non eiusdem generis. Cum ergo hæc dicuntur immediatè opposita, negatiue sumendum est alterum extremum. Hinc etiam, esse oppositum alteri existimatur esse passio entis, non quidem oppositione relatiua quæ requirit vtrumque extremum, sed oppositione fundamentali, quatenus omne ens habet in se aliquam rationem, differentiam, seu essentiam, quæ ab ipso excludit omnem aliam oppositam, seu repugnantem. Sed hoc intelligendum est, vel de oppositione latè sumpta, vt includit, non solum quatuor genera posita ab Aristotele in prædicam. & 5. ac 10. lib. Metaph. sed etiam qualibet repugnantia, vel certè intelligi potest de fundamento oppositionis, quod saltem ad contradictionem sufficiat, respectu alterius cuiuscunque & hoc modo nihil amplius nomine oppositionis, quam nomine diuersitatis explicatur. Et ita satis est declarata hæc proprietas entis.

Vltimo potest ex dictis colligi, quomodo sit intelligendum illud axioma, quod Aristot. posuit 4. Metaph. Quæcunque sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se: intelligendum est enim cum proportionem, nam si sunt eadem re vni tertio, simili modo erunt eadem re inter se, poterunt autem esse ratione diuersa: si autè re & ratione sint vni tertio eadem, erunt eodem non eadem inter se. Sed hoc principium in creaturis, & in rebus finitis simpliciter tenet: in re autem infinita, qualis est diuina essentia, non verificatur illa maxima absolute loquendo, quia propter suam infinitatem potest esse idem relationibus oppositis, quæ propter oppositionem inter se idem esse non possunt, nisi tantum in essentia: de quo alias.

VIII.

Expositio
pronunciati
Aristotelici.

DISPUTATIO VIII.

De veritate, seu vero, quod est
passio entis.

Est considerationem de Vnitæ, sequitur disputatio de Veritate, quæ ratione prior est Bonitate, & inter passionem entis secundum locum post Vnitatem obtinet, vt in superioribus visum est, nam, sicut intellectus prior est potentia, quam voluntas, ita etiam verum quod respectum dicit ad intellectum, prius ratione est, quam bonum, quod ad voluntatem pertinet. Eo vel maxime quod bonitas vniuscuiusque rei quodam modo in veritate fundatur, nulla enim res esse potest in sua specie

Ordo d. sp. rationis.